OSLO TINGRETT

DOM

Avsagt:	30. november 2017 i Oslo tingrett
Saksnr.:	16-195394TVI-OTIR/07 16-198055TVI-OTIR/07 17-010750TVI-OTIR/07
Dommer:	Dommerfullmektig Lena Skjold Rafoss m.alm.flm.
Saken gjelder:	Gyldigheten av Utlendingsnemndas vedtak

Ali Reza Bonyadi	Advokat Jostein Løken
Mohammed Reza Ebrahimi	Advokat Jostein Løken
Reza Ramazani	Advokat Jostein Løken
Tariq Hosanzai	Advokat Jostein Løken
Mohamad Jafari	Advokat Jostein Løken
Norsk organisasjon for asylsøkere	Advokat Alexander Behrang Mardazad v/advokatfullmektig Maral Houshmand

mot

Staten v/utlendingsnemnda	Advokat Hilde Ruus Advokat Elisabeth Sawkins Eikeland

---

Ingen begrensninger i adgangen til offentlig gjengivelse

DOM

Saken gjelder gyldigheten av Utlendingsnemndas vedtak om avslag på søknader om beskyttelse og opphold på humanitært grunnlag.

Tvisten er begrenset til å gjelde aldersvurderingen. Det er enighet om at vedtakene er ugyldige dersom den konkrete aldersvurderingen er uriktig.

Sakens bakgrunn

Oversikt over partene og de aktuelle vedtakene

Saksøkerne er fem unge mannlige afghanske statsborgere. De kom til Norge hver for seg i perioden mellom 26. juli 2015 og 1. oktober 2015.

Samtlige hevdet at de var enten 15 eller 16 år ved ankomst. Det ble gjennomført medisinsk aldersundersøkelse av dem i løpet av høsten 2015. Alle fem ble ifølge den medisinske aldersundersøkelsen ansett som eldre enn oppgitt. Utlendingsmyndighetene konkluderte med at fire av dem var over 18 år, og at en av dem var over 17 år.

Retten vil i det følgende gi en kort redegjørelse for saksgangen for den enkelte.

Tariq Hosanzai

Tariq Hosanzai kom til Norge og søkte om asyl den 27. juli 2015. Han opplyste selv at han var født i 2000, og at han var 15 år gammel. Det ble gjennomført ankomstregistrering og ankomstsamtale. Ifølge rapport om medisinsk aldersundersøkelse fra midten av september 2015 ble han vurdert til å være ca. 20 år gammel. Etter dette ble det gjennomført asylintervju i slutten av oktober 2015.

Utlendingsdirektoratet fattet 22. september 2016 vedtak om avslag på søknad om beskyttelse og opphold på humanitært grunnlag. I vedtaket fremgår at Utlendingsdirektoratet mente at han var 18 år da aldersundersøkelsen ble foretatt, og at han dermed var 19 år på vedtakstidspunktet. Vedtaket ble påklaget, og det ble begjært utsatt iverksetting. Utlendingsnemnda fattet 14. november 2016 vedtak der klagen ikke ble tatt til følge. Utreisefristen ble satt til *«umiddelbart»*, og han ble dagen etter forhåndsvarslet om utvisning og innmelding i Schengen informasjonssystem. Han ble pågrepet og satt i forvaring på Trandum.

Oslo tingrett avsa 17. november 2016 kjennelse om fengsling av Tariq Hosanzai i medhold av utlendingsloven § 106 første ledd, bokstav b). Borgarting lagmannsrett forkastet anken hans i kjennelse av 30. november 2016. Lagmannsrettens kjennelse ble avsagt med dissens.

Uttransportering var planlagt 3. desember 2016. Oslo byfogdembete avsa 2. desember 2016 kjennelse om midlertidig forføyning med konklusjon om at utlendingsmyndighetene

ikke kan foreta uttransportering før det foreligger dom i tingretten med hensyn til gyldigheten av Utlendingsnemndas vedtak. Han ble derfor løslatt, og har per i dag lovlig opphold i Norge.

Mohammad Reza Ebrahimi
Mohammad Reza Ebrahimi kom til Norge og søkte om asyl den 11. august 2015. Han opplyste selv at han var 16 år gammel. Det ble gjennomført ankomstregistrering, ankomstsamtale og asylintervju. Ifølge rapport om medisinsk aldersundersøkelse fra midten av oktober 2015 ble han vurdert til å være ca. 20 år gammel.

Utlendingsdirektoratet fattet 27. september 2016 vedtak om avslag på søknad om beskyttelse og opphold på humanitært grunnlag. I vedtaket fremgår at Utlendingsdirektoratet mente at han var 18 år på vedtakstidspunktet. Vedtaket ble påklaget. Utlendingsnemnda fattet 14. november 2016 vedtak der klagen ikke ble tatt til følge. Han har oppholdt seg ulovlig i Norge etter dette.

Reza Ramazani
Reza Ramazani kom til Norge og søkte om asyl den 20. august 2015. Han opplyste selv at han var 16 år gammel. Det ble gjennomført ankomstregistrering og ankomstsamtale. Ifølge rapport om medisinsk aldersundersøkelse fra midten av november 2015 ble han vurdert til å være ca. 19 år gammel.

Utlendingsdirektoratet fattet 5. august 2016 vedtak om avslag på søknad om beskyttelse og opphold på humanitært grunnlag. I vedtaket fremgår at Utlendingsdirektoratet mente at han var 17 år og 7 måneder da aldersundersøkelsen ble gjennomført, og at han var over 18 år på vedtakstidspunktet. Vedtaket ble påklaget. Etter dette forsøkte han den 22. august 2016 å forlate Norge, men ble stanset av Politiets utlendingsenhet. Han ble plassert på Trandum. Utlendingsnemnda fattet 16. september 2016 vedtak der klagen ikke ble tatt til følge. Utlendingsnemnda fattet 14. oktober 2016 beslutning om å nekte omgjøring av tidligere vedtak. Han ble uttransportert til Afghanistan 17. oktober 2016.

Mohamad Jafari
Mohamad Jafari kom til Norge og søkte om asyl den 29. september 2015. Han opplyste selv at han var 15 år gammel. Ifølge rapport om medisinsk aldersundersøkelse fra slutten av november 2015 ble han vurdert til å være eldre enn 20 år gammel. Det ble gjennomført asylintervju i begynnelsen av september 2016.

Utlendingsdirektoratet fattet 26. september 2016 vedtak om avslag på søknad om beskyttelse og opphold på humanitært grunnlag. I vedtaket fremgår at Utlendingsdirektoratet mente at han over 20 år gammel på vedtakstidspunktet. Vedtaket ble påklaget. Oslo tingrett avsa 12. november 2016 kjennelse om varetektsfengsling etter utlendingsloven. Utlendingsnemnda fattet 1. desember 2016 vedtak der klagen ikke ble tatt

til følge. Utlendingsnemnda fattet 12. desember 2016 beslutning om å nekte omgjøring av tidligere vedtak. Han ble uttransportert til Afghanistan 15. desember 2016.

Ali Reza Bonyadi

Ali Reza Bonyadi kom til Norge og søkte om asyl den 1. oktober 2015. Han opplyste selv at fødselsdatoen var 2. juli 2000, og at han var 15 år gammel. Ifølge rapport om medisinsk aldersundersøkelse fra slutten av november 2015 ble han vurdert til å være ca. 19 år gammel. Det ble gjennomført asylintervju i midten av august 2016.

Utlendingsdirektoratet fattet 13. september 2016 vedtak om avslag på søknad om beskyttelse. I vedtaket fremgår at Utlendingsdirektoratet mente at han var 17 år og fire måneder da aldersundersøkelsen ble foretatt, og at han hadde fylt 18 år på vedtakstidspunktet. Vedtaket ble påklaget. Utlendingsnemnda fattet 14. oktober 2016 vedtak der klagen ikke ble tatt til følge. I begynnelsen av november 2016 ble han meldt forsvunnet fra mottaket. Utlendingsnemnda avsa 16. januar 2017 beslutning der anmodning om omgjøring av tidligere vedtak delvis ble tatt til følge. Fødselsåret ble endret med ett år, og det ble lagt til grunn at han var 17 år. Han fikk innvilget begrenset midlertidig oppholdstillatelse frem til fylte 18 år, som ble beregnet til 2. juli 2017. Etter dette har han oppholdt seg ulovlig i Norge.

Rettsprosessen

Oslo tingrett mottok 30. november 2016 en samlet stevning for Bonyadi, Ebrahimi og Ramazani. Tingretten mottok stevninger fra Hosanzai og Jafari henholdsvis 6. desember 2016 og 17. januar 2017. Staten ved Utlendingsnemnda leverte tilsvar.

Etter avholdt planleggingsmøte, besluttet Oslo tingrett 16. februar 2017 at vilkårene for kumulasjon var oppfylt, og at kravene kunne behandles samlet. Forutsetningen var at tvistetema ble begrenset til å gjelde aldersvurderingen.

Norsk organisasjon for asylsøkere (NOAS) erklærte partshjelp i saken den 16. oktober 2017. Det var ikke innvendinger til dette.

Staten ved Utlendingsnemnda reiste under saksforberedelsen spørsmål om samtlige saksøkere fortsatt hadde rettslig interesse i saken. Tingretten meddelte i brev av 9. november 2017 at vilkårene i tvisteloven § 1-3 ble ansett som oppfylt for samtlige av saksøkerne.

Hovedforhandling ble gjennomført i Oslo tingrett 16.-23. november 2017. Tre av saksøkerne møtte i tingretten og avga partsforklaringer, og en ble avhørt via telefonavhør fra Afghanistan. I tillegg ble det ført 26 vitner. Det vises for øvrig til rettsboken.

Saksøkerne, og partshjelpen, har i hovedsak anført at:
Vedtakene er basert på uriktig lovanvendelse og bevisvurdering med hensyn til aldersvurderingen. I tillegg foreligger det saksbehandlingsfeil.

Saksøkerne var under 18 år på avgjørelsestidspunktene. Avgjørelsene er dermed basert på feil faktum.

Vurderingen av alder har avgjørende konsekvenser for barnas fremtid. De har selv sagt at de er barn, og de har blitt oppfattet som barn.

De har imidlertid blitt kategorisert som voksne av et lite fagmiljø med enkeltpersoner som har handlet i strid med konsensus i det øvrige medisinske fagmiljøet. Den medisinske aldersundersøkelsen, i form av røntgen av hånd og diverse tannundersøkelser, tar ikke hensyn til signifikante etniske og individuelle variasjoner.

Det kan også være feil fra underleverandører og fra premissleverandør Barnesak AS til saksbehandlere i forvaltningen. Det er ikke gitt informasjon om usikkerhetsfaktorer, og saksbehandlere i utlendingsforvaltningen kan ha hatt manglende kjennskap til metodenes upålitelighet og mangler i referansegrunnlag. I tillegg kan det forekomme menneskelige feil. Samlet sett innebærer dette at kompliserte avgjørelser fattes på feil grunnlag.

Videre er avgjørelsene basert på uriktig lovanvendelse og beviskrav. I praksis tillegges resultatene fra aldersundersøkelser avgjørende vekt. Det er ikke rettskildemessig grunnlag for dette. Avgjørelsene tar ikke hensyn til usikkerheten ved undersøkelsene, og har ikke lagt vekt på observasjoner fra andre kilder. Resultatet fra aldersundersøkelsene kan ikke brukes til å fravike saksøkernes egne opplysninger, og kan ikke benyttes til å justere alder.

Normen for bevisvurdering er feilaktig. Saksøkerne har etter beste evne oppfylt sin plikt til identitetsavklaring, blant annet ved å samtykke til aldersundersøkelse. Staten har bevisbyrden for at saksøkerne var eldre enn 18 år på avgjørelsestidspunktene. Hensynet til barnas beste og de alvorlige konsekvenser en uriktig avgjørelse til saksøkernes ugunst medfører, taler for et skjerpet beviskrav.

Avgjørelsene er også beheftet med saksbehandlingsfeil. Bruk av aldersundersøkelser skal etter utlendingsloven § 88 begrenses til tilfeller der det foreligger tvil om vedkommende er over 18 år. I disse sakene har det ikke vært tvil om alderen før aldersundersøkelsen ble gjennomført, og utlendingsmyndighetene hadde dermed ikke hjemmel til å innhente slike undersøkelser.

I tillegg er avgjørelsene mangelfulle. Relevante hensyn er ikke omtalt bredt og saklig, og relevant dokumentasjon er ikke omtalt.

Det er også en saksbehandlingsfeil at det ikke ble gjennomført nemndsmøter i disse sakene, jf. utlendingsloven § 78.

Saksøkerens påstand:

1. Følgende vedtak kjennes ugyldige;
   - for Honsanzai, UNEs vedtak 14.11.16
   - for Jafari, UNEs vedtak 1.12.16 og UNEs etterfølgende beslutning 12.12.16
   - for Bonyadi, UNEs vedtak 13.1.2017
   - for Mohammad Reza Ebrahimi, UNEs vedtak 14.10.2016 og etterfølgende beslutning av 24.11.2016
   - for Reza Ramanzani, UNEs vedtak 16.09.2016 og etterfølgende beslutninger av 14.10.2016 og 16.12.2016.
2. Staten dømmes til å betale sakskostnader.

Partshjelpens påstand:

1. Følgende vedtak kjennes ugyldige;
   - for Honsanzai, UNEs vedtak 14.11.16
   - for Jafari, UNEs vedtak 1.12.16 og UNEs etterfølgende beslutning 12.12.16
   - for Bonyadi, UNEs vedtak 13.1.2017
   - for Mohammad Reza Ebrahimi, UNEs vedtak 14.10.2016 og etterfølgende beslutning av 24.11.2016
   - for Reza Ramanzani, UNEs vedtak 16.09.2016 og etterfølgende beslutninger av 14.10.2016 og 16.12.2016.
2. Staten v/Utlendingsnemnda dømmes til å betale sakens omkostninger.

Saksøkte har i hovedsak anført at:

Utlendingsnemndas vedtak og beslutninger er i samtlige saker basert på korrekte faktiske og rettslige vurderinger, og er ikke beheftet med andre feil.

Utlendingsmyndighetene har rett og plikt til å fastsette om en asylsøker er mindreårig. Aldersvurderingene av saksøkerne er korrekte. Dersom retten kommer til at de konkrete aldersvurderingene er uriktige, aksepterer Utlendingsnemnda at vedtakene anses som ugyldige.

Beviskravet er alminnelig sannsynlighetsovervekt. Det er i praksis et lempeligere beviskrav i saker om beskyttelse, men dette beviskravet er ikke overført til andre områder på utlendingsfeltet. Denne saken gjelder aldersvurdering og identitetsavklaring, og det er ikke holdepunkter i rettskildematerialet for et skjerpet beviskrav i denne saken. Staten ved Utlendingsnemnda har ikke bevisbyrden.

Den rettslige hjemmelen for medisinske aldersundersøkelser er utlendingsloven § 88. Lovforarbeidene viser at lovgiver var kjent med aktuelle metoder og usikkerhet knyttet til metodene, og at det ble gitt hjemmel til å foreta slike medisinske aldersundersøkelser. Lovgiver har overlatt til forvaltningen å bestemme hvilke metoder som skal brukes.

Utlendingsmyndighetene kan bruke de til enhver tid beste metoder på feltet, og kan etter loven gjøre dette når det ikke er mulig å fastslå med rimelig sikkerhet om utlendingen er over eller under 18 år. Etter loven skal resultatet av undersøkelsen vurderes i forhold til de øvrige opplysningene i saken. Det skal med andre ord foretas en konkret samlet vurdering, og det er ikke angitt noen regler for vektingen.

Det foreligger lite rettspraksis om relevans og vekting av medisinske aldersundersøkelser. Oslo tingrett har i denne saken fått belyst problemstillingen mer enn i noen andre tidligere saker.

Det er enighet om at det er store biologiske variasjoner, og at det ikke er mulig å fastslå en eksakt alder ut fra medisinske aldersundersøkelser alene. Saken gjelder et vanskelig tema i spenningsfeltet mellom juss, etikk, medisin og politikk. Det er positivt med engasjement og forskning innenfor det medisinske miljøet, men retten skal ikke håndheve verken medisinsk etikk eller ta stilling til politiske spørsmål.

Gradering med Greulich & Pyle er det mest brukte verktøyet for å fastslå skjelettalder. Et samlet fagmiljø har også brukt det til å fastslå kronologisk alder, inkludert bruk av standardavvikene. Selv om det har vært reist innvendinger mot metoden, er dette fortsatt ansett som den beste tilgjengelige metoden for fastsettelse av skjelettalder.

Kunnskapsoppsummeringen fra 2017 viser at det er god sammenheng mellom skjelettalderen og kronologisk alder, og det er lagt inn romslige sikkerhetsmarginer. Det er også brukt de beste tilgjengelige metoder for vurderingen av røntgen av tenner og klinisk tannundersøkelse.

Resultatet fra de medisinske aldersundersøkelsene har vært basert på en skjønnsmessig sammenstilling av resultatene fra hånd- og tannundersøkelsene. Det er gitt en estimert alder, og med sikkerhetsmarginer nedover i alder i form av standardavvik. Det er foretatt en skjønnsmessig vurdering med sikkerhetsmarginer. Kategoriene A-C beskriver avstand fra sannsynlig alder, og er ment som en praktisk og pedagogisk måte å overføre et medisinsk resultat til en rettslig vurdering. Dette var et estimat, og det var slik det har blitt forstått av utlendingsforvaltningen.

Utlendingsmyndighetene har sett på begge de uavhengige undersøkelsene og sammenstillingen, og har vært klar over usikkerhetsmomentene, og at dette var et estimat. Utlendingsmyndighetene har lagt inn ytterligere sikkerhetsmarginer ved vektingen, avhengig av konklusjonen fra den medisinske aldersundersøkelsen. Det er feil at usikkerhetsmomentene ikke er beskrevet i avgjørelsene.

BioAlder er en ny statistisk modell for medisinsk aldersundersøkelse. Det er fortsatt samme grunnleggende elementer, med røntgen av hånd og tann, men det er bedre

datagrunnlag og korrigeringer av svakheter i datamaterialet. I saksøkernes saker bekrefter vurderingen med BioAlder at aldersvurderingene per 2015 var treffende. Sammenligningen viser større sikkerhetsmarginer i det tidligere systemet enn etter BioAlder. Medisinsk aldersvurdering er et forskningsfelt i utvikling. Det er enighet om at det per i dag ikke foreligger noen gode alternative metoder for aldersfastsettelse.

Uttalelser fra de som har vært i kontakt med asylsøkerne vil nødvendigvis bli subjektive og ha feilkilder. Dette åpner for at resultatene kan bli tilfeldige og urettferdige. Det vil til en viss grad kunne bli tilfeldig hvem som uttaler seg i en sak og hvorfor. Utgangspunktet er at det skal foretas en vurdering av gutter i aldersgruppen 15-19 år. Både utseende og oppførsel har biologiske og kulturelle forskjeller, og gir begrenset veiledning. Det kan også være svakheter ved uttalelsene fra personer som kjenner søkerne eller har vært i kontakt med dem. Dette kan omfatte kvaliteten på uttalelsene, avsenders språk og fremstilling, avsenders kompetanse og erfaring, avsenders rolleforståelse, samt avsenders interesse av utfallet i saken. Dette tilsier at uttalelsene kan ha begrenset vekt. Det samme gjelder asylsøkernes egne forklaringer. Det må tas høyde for misbruksfaren, og at simulering forekommer. I tillegg er det særlige forhold ved asylsøkere fra Afghanistan ved at det kulturelt sett er liten aldersbevissthet.

Aldersundersøkelser må brukes med forsiktighet. I tilfeller der resultatet angir kategorien C, kan det være større rom for å vektlegge andre bevis og uttalelser i saken. I utgangspunktet skal det mye til for å tilsidesette et resultat fra aldersundersøkelsen på A og B, men det kan teoretisk sett være muligheter for dette, for eksempel dersom asylsøkeren har gitt en detaljert og troverdig forklaring, og har fremlagt ID-dokumenter. Det kan også være aktuelt dersom uttalelsene i saken går i samme retning, og ut fra kvalitet og begrunnelse kan anses som vektige. I denne saken spriker imidlertid uttalelsene for alle saksøkerne, og det foreligger ingen unison oppfatning av alderen deres.

Med hensyn til gyldigheten av de konkrete vedtakene, viser det til bevisførselen i den enkelte sak og begrunnelsen i avgjørelsene.

Saksøktes påstand:

1. Staten ved Utlendingsnemnda frifinnes.
2. Staten ved Utlendingsnemnda tilkjennes sakskostnader.

Rettens vurdering

Innledning og konklusjon

Saken gjelder gyldigheten av Utlendingsnemndas vedtak og beslutninger om avslag på søknader om beskyttelse og opphold på humanitært grunnlag.

Dette omfatter følgende konkrete avgjørelser:

- Utlendingsnemndas vedtak av 13. januar 2017 for Ali Reza Bonyadi.
- Utlendingsnemndas beslutning av 24. november 2016 for Mohammad Reza Ebrahimi.
- Utlendingsnemndas beslutning av 16. desember 2016 for Reza Ramazani.
- Utlendingsnemndas vedtak av 14. november 2016 for Tariq Hosanzai.
- Utlendingsnemndas beslutning av 12. desember 2016 for Mohamad Jafari.

I stevningene var det anført flere grunnlag for at vedtakene var ugyldige. Tvisten for tingretten er nå begrenset til å gjelde aldersvurderingen.

Samtlige saksøkere hevdet at de var 15 eller 16 år ved ankomst til Norge. Utlendingsmyndighetene har imidlertid konkludert med at fire av dem var over 18 år og at en av dem var over 17 år da søknadene ble behandlet.

Retten kan prøve alle sider ved forvaltningsvedtakene. Retten kan prøve om Utlendingsnemndas avgjørelser er basert på feil faktum, uriktig bevisbedømmelse, om rettsanvendelsen er uriktig, og om det er begått saksbehandlingsfeil.

Retten har konkludert med at Utlendingsnemndas avgjørelser i samtlige fem saker er basert på uriktig rettsanvendelse, feil faktum, og uriktig bevisvurdering. Det er innhentet aldersundersøkelser uten at det var rettslig grunnlag for dette. De konkrete aldersvurderingene i samtlige fem saker er uriktige. Beviskravet er satt for lavt. Resultat fra de medisinske aldersundersøkelsene har uriktig blitt tillagt avgjørende vekt. Disse feilene har innvirket på avgjørelsenes innhold, og medfører at samtlige fem avgjørelser er ugyldige.

Retten har derfor ikke ansett det som nødvendig å ta stilling til øvrige anførsler i saken, herunder om det var en saksbehandlingsfeil at det ikke ble gjennomført nemndsmøter mv.

Retten vil først gi en kort oversikt over bevisførselen og lovhjemmelen. Etter dette vil retten redegjøre for hvilket beviskrav som gjelder ved aldersvurdering i asylsaker. Retten vil videre redegjøre for det rettslige grunnlaget for når det kan gjennomføres medisinsk aldersundersøkelse, og hvilken vekt det kan legges på resultatet fra en slik undersøkelse. Etter dette vil retten generelt drøfte metodene som ble brukt, den faglige kritikken og usikkerhetsmomentene. Dette har betydning for hvilken vekt resultatet fra

aldersundersøkelsen kan ha i den konkrete aldersvurderingen. Til slutt vil retten drøfte den konkrete aldersvurderingen i de enkelte sakene.

Oversikt over bevisførselen

Det var en bred bevisførsel under hovedforhandlingen, både med hensyn til dokumentbevis og antall vitner. En del av bevisene gjelder generelt om bruken av medisinske aldersundersøkelser, mens de resterende bevis gjelder den konkrete aldersvurderingen av hver enkelt.

Hosanzai, Ebrahimi og Bonyadi møtte under hovedforhandlingen og avga partsforklaringer. De var ikke til stede under hele hovedforhandlingen. Ramazani avga partsforklaring via telefon fra Afghanistan. Retten fikk ikke kontakt med Jafari, som oppholder seg i Iran. Det ble ført to vitner fra Utlendingsnemnda.

Høsten 2015 bestod den medisinske aldersundersøkelsen av røntgen av hånd, samt røntgen og klinisk undersøkelse av tenner. Det odontologiske fakultet ved Universitetet i Oslo hadde ansvar for tannundersøkelsen, og tannlege og førsteamanuensis Sigrid Kvaal var ansvarlig. Røntgen av hånd ble gjennomført hos Unilab AS ved lege og radiolog Tor Ole Kjellevand. Resultatene fra disse undersøkelsene ble sammenstilt av Barnesak AS ved dr. Jens Grøgaard, som sendte rapport med en samlet vurdering og konklusjon med hensyn til antatt kronologisk alder til Utlendingsdirektoratet. Grøgaard, Kvaal og Kjellevand møtte og avga forklaringer under hovedforhandlingen.

Flere personer innenfor det medisinske fagmiljøet har vært kritiske til metodene som har blitt brukt. Retten mottok forklaringer fra overlege gynekologi Margit Steinholt, medisinsk statistiker og professor Timothy James Cole, lege og spesialist i barnemedisin Ellen Annexstad, overlege barnerøntgen på Rikshospitalet Lill Sofie Ording Muller, samt overlege barnerøntgenavdeling Ullevål og Rikshospitalet Jostein Westvik.

Det ble lagt frem en rekke forskningsartikler vedrørende medisinske aldersundersøkelser. I 2017 overtok Folkehelseinstituttet det nasjonale ansvaret for medisinske aldersundersøkelser. Det har blitt gjennomført kunnskapsoppsummeringer. I tillegg er det utviklet et nytt verktøy kalt BioAlder. En del av dokumentasjonen fra kunnskapsoppsummeringene og manualen til BioAlder er fremlagt i saken. I tillegg holdt lege og avdelingsleder for rettsmedisinske fag, Liliana Bachs, en presentasjon om dette.

Redd Barna og Norsk Organisasjon for Asylsøkere (NOAS) har utgitt to rapporter om aldersundersøkelser, i 2006 og 2016. Det ble ført et vitne fra NOAS.

I tillegg omfattet bevisførselen forklaringer og uttalelser knyttet til den konkrete aldersvurderingen av hver enkelt. Dette omfattet forklaringer fra representant, verge, mottaksleder, returrådgiver, fastlege, behandler hos BUP og familie.

Kort om lovhjemmelen for medisinsk aldersundersøkelse

Utlendingsloven (2008) § 88 lyder slik:

> *«Dersom det i en sak om asyl eller i en sak om oppholdstillatelse for et familiemedlem ikke er mulig å fastslå med rimelig sikkerhet om utlendingen er over eller under 18 år, kan utlendingen anmodes om å la seg undersøke for å klargjøre alderen. Resultatet av undersøkelsen skal vurderes i forhold til de øvrige opplysningene i saken.*
> *Avslår utlendingen å la seg undersøke, skal utlendingen gjøres oppmerksom på at dette kan få betydning for vurderingen av saken.*
> *Kongen kan i forskrift gi nærmere regler om gjennomføringen av aldersundersøkelser.»*

Bestemmelsen er en videreføring av utlendingsloven (1988) § 37g, som ble tilføyd ved lov av 15. juni 2007 nr. 20. Det er innholdet i bestemmelsens første ledd som er sentral i denne saken. Denne delen av bestemmelsen regulerer når det kan anmodes om medisinsk aldersundersøkelsen, samt hvordan resultatet fra undersøkelsen skal brukes og vektlegges i den konkrete aldersvurderingen. Det er ikke gitt forskrift om gjennomføringen av aldersundersøkelser.

Ordningen med medisinsk aldersundersøkelse ble praktisert før dette var lovregulert. Lovforarbeidene viser at lovgiver var kjent med metodene som ble brukt, og at man ønsket å gi en lovhjemmel for dette. Retten viser til gjennomgangen av metodene for alderstesting og begrunnelsen for at man ønsket en lovhjemmel, slik det er redegjort for i NOU 2004:20 punkt 13.3 og Ot.prp. nr.17 (2006-2007).

Beviskravet

Partene er uenige om retten skal legge det mest sannsynlige faktum til grunn, eller om det gjelder et krav om kvalifisert sannsynlighetsovervekt for at saksøkerne var over 18 år på avgjørelsestidspunktene. Spørsmålet er dermed hvilket beviskrav som gjelder i disse sakene.

Utgangspunktet i sivile saker er at det er det mest sannsynlige faktum som skal legges til grunn. I enkelte tilfeller følger det av lovbestemmelser eller ulovfestede rettsregler at det må foreligge kvalifisert sannsynlighetsovervekt for en omstendighet for at retten skal kunne legge den til grunn. Beviskravet kan for eksempel skjerpes dersom en uriktig dom i en retning vil føre til vesentlig større personlige konsekvenser for en part enn en uriktig dom i den andre retningen, jf. Skoghøy, Tvisteløsning, 3. utgave, s. 916 flg. og Rt 2006 s. 1657 avsnitt 34.

I utlendingsretten er beviskravet for beskyttelse etter utlendingsloven § 28 noe lavere enn alminnelig sannsynlighetsovervekt, sett fra søkernes ståsted. Dette følger av lovens

forarbeider, jf. Ot.pr.nr.75 (2006-2007) s. 88, og ble gjentatt av Høyesterett i Rt 2011 s. 1481 avsnitt 40.

Tvil om faktum skal i utgangspunktet komme søkeren til gode så lenge konsekvensene av en uriktig avgjørelse kan innebære at han blir utsatt for forfølgelse, jf. også Øyvind Øyen, Utlendingsrett, s. 192-193, samt Håndboken til FNs høykommissær for flyktninger punkt 195 og 196. I lovforarbeidene, jf. NOU 2004:20 punkt 6.2.4.2, er dette begrunnet nærmere:

> *«Etter at søkeren har gjort et oppriktig forsøk på å underbygge sin historie, kan det fortsatt være manglende bevis for deler av hans utsagn. Som forklart ovenfor er det knapt mulig for en flyktning å «bevise» alle forhold i sin sak. Skulle dette ha vært et krav, ville utvilsomt majoriteten av alle flyktninger ikke blitt anerkjent. Det er derfor ofte nødvendig å la tvile komme søkeren til gode.*
> *Imidlertid bør tvilen komme søkeren til gode først når alt tilgjengelig bevismateriale er samlet inn og kontrollert og når saksbehandleren anser søkeren generelt for å være troverdig. Søkerens utsagn må være sammenhengende og troverdige, og må ikke være i strid med allment kjente fakta.»*

Rettskildene ovenfor gjelder i utgangspunktet beviskravet knyttet til krav om beskyttelse, og er ikke eksplisitt overført til andre områder innenfor utlendingsretten. Høyesterett konkluderte i Rt 2006 s. 1657 i avsnitt 31-36, etter en konkret interesseavveining, med at det ikke kunne oppstilles et krav om kvalifisert sannsynlighetsovervekt for å konstatere at et ekteskap ikke er reelt.

Retten tolker Høyesteretts uttalelser i denne dommen slik at det må foretas en konkret vurdering av kryssende hensyn med hensyn til om det skal oppstilles et skjerpet beviskrav. Det må med andre ord foretas en konkret vurdering av om det, basert på de kryssende hensyn, er grunnlag for å oppstille et krav om kvalifisert sannsynlighetsovervekt for at saksøkerne er over 18 år. Det er i denne saken særlig hensynet til barnas beste og barneperspektivet i asylsaker som må vurderes opp mot faren for misbruk, og at noen oppgir å være yngre enn de faktisk er.

Det er fremlagt en dom som gjelder overprøving av forvaltningsvedtak med hensyn til aldersvurdering, jf. LB-2013-74079. Retten er ikke kjent med flere tilsvarende saker. I denne saken var partene også uenige om beviskravet, og om Høyesteretts bemerkninger ovenfor gjelder ved spørsmål om aldersvurdering. Lagmannsretten tok ikke stilling til spørsmålet fordi det etter lagmannsrettens syn uansett var *«kvalifisert sannsynlighetsovervekt»* for at vedkommende var over 18 år på avgjørelsestidspunktet. Lagmannsrettens dom gir dermed liten veiledning med hensyn til om det vil være tilstrekkelig med alminnelig sannsynlighetsovervekt.

Den øvrige rettspraksisen som er fremlagt gjelder i hovedsak saker om identitet, andre typer utlendingssaker, samt fengslingssaker etter utlendingsloven.

Høyesterett konkluderte i en kjennelse av 29. mars 2017 (HR-2017-2078-A) med at det i fengslingssaken ikke kreves mer enn alminnelig sannsynlighetsovervekt for at vedkommende er over 18 år. Saken gjaldt imidlertid fengslingsvilkår, og ikke spørsmål om beviskrav i den underliggende forvaltningssaken. Til sammenligning viser retten til at det i andre fengslingssaker etter utlendingsloven vil kunne gjelde et skjerpet beviskrav i forvaltningssaken, mens det i fengslingssaken kun oppstilles krav om alminnelig sannsynlighetsovervekt. På denne bakgrunn mener retten at Høyesteretts kjennelse i denne fengslingssaken har liten overføringsverdi.

Staten ved Utlendingsnemnda har anført at aldersvurderingen kun gjelder identitetsavklaring, og ikke spørsmål om beskyttelse. Retten er ikke enig i denne vurderingen. Saksøkerne har i utgangspunktet søkt om beskyttelse, og har fått avslag på dette. Det var derfor anført flere grunnlag for ugyldighet da stevningene ble sendt inn til tingretten. Tvistetemaet ble begrenset til aldersvurderingen for at sakene skulle kunne behandles samlet. Retten kan ikke se at denne avgrensningen av tvistetemaet tilsier at aldersvurderingen ikke har sammenheng med vurderingen av behovet for beskyttelse.

Hensynet til barnas beste og behovet for å vurdere asyl- og utlendingssaker ut fra et barneperspektiv er nærmere begrunnet i flere rettskilder. Retten viser blant annet til Grunnloven § 104 annet ledd, FNs barnekonvensjon artikkel 3 nr. 1, og Rt 2015 s. 93. Retten vil fremheve begrunnelsen for dette i utlendingslovens forarbeider, jf. Ot.prp. nr.75 (2006-2007) s. 92, der det blant annet fremgår at:

> *«Departementet er enig med de aktørene som understreker at det er behov for å sikre en barnesensitiv anvendelse av flyktningbestemmelsene. Behovet for et barneperspektiv i flyktningretten er særlig aktuelt i forhold til bevisvurderingen og i forhold til hvilke faresituasjoner som kan gi grunnlag for beskyttelse. Barn har ikke se samme forutsetninger for å underbygge at de har et behov for beskyttelse som voksne, eller å formidle individuelle forhold av betydning. I mange situasjoner er også barn langt mer sårbare enn voksne, og selv om retursituasjonen er trygg for voksne, kan barn stå i fare for å bli ofre for overgrep dersom de må returnere uten å være sikret beskyttelse fra voksne.»*

Avgjørelsen av om saksøkerne er mindreårige eller ikke har betydning for deres generelle troverdighet og troverdigheten av asylforklaringen. Det har direkte betydning for vurderingen av kravet om beskyttelse, jf. utlendingsloven § 28 tredje ledd. Aldersvurderingen har også betydning for vurderingen av krav om opphold på humanitært grunnlag, jf. utlendingsloven § 38 annet og tredje ledd. Alt dette tilsier etter rettens syn at

en potensielt uriktig avgjørelse med hensyn til aldersvurderingen vil kunne få alvorlige konsekvenser for søkeren.

Beviskravet bør ikke settes så høyt at det ikke tas høyde for faren for misbruk og at noen oppgir å være yngre enn de er. Hensynet til barns beste og de alvorlige konsekvenser en uriktig avgjørelse kan få, tilsier imidlertid etter rettens syn at det bør være samme beviskrav ved aldersvurderinger i asylsaker, der søker har oppgitt å være mindreårig, som i asylsaken for øvrig.

Dette støttes av kommentaren til utlendingsloven § 88 på Rettsdata.no, forfattet av Terje Einarsen. Det fremgår under note 238 blant annet at:

> *«Ut fra at både asylsøkere generelt og enslige mindreårige asylsøkere spesielt er sårbare grupper med et reelt behov for rettssikkerhet mot uriktige avgjørelser til ugunst, taler mye for at beviskravet ved aldersvurderinger bør være det samme som for asylvurderingen ellers, slik at søkerens forklaring om sin alder bør legges til grunn hvis den fremstår som noenlunde sannsynlig etter en samlet vurdering av de medisinske undersøkelser og bevisene for øvrig.»*

Samlet sett har retten kommet til at det må foreligge kvalifisert sannsynlighetsovervekt før utlendingsmyndighetene kan fastslå at en person, som selv har oppgitt å være mindreårig, er over 18 år.

Det fremgår av flere ulike kilder at medisinske aldersundersøkelser skal brukes med varsomhet, og at tvil skal komme søkeren til gode. Retten har forstått det slik at disse uttalelsene først og fremst gjelder vektingen av ulike bevis i den konkrete helhetsvurderingen, og at det ikke er holdepunkter for å fastsette et beviskrav som er like strengt som innenfor strafferetten. Retten vil komme tilbake til dette nedenfor under drøftelsen av hvilken vekt aldersundersøkelsen kan ha i den konkrete helhetsvurderingen.

Retten anser det for øvrig ikke som nødvendig å vurdere nærmere hvem som har bevisbyrden ettersom dette ikke kommer på spissen i denne saken.

Medisinsk aldersundersøkelse

Innledning

Utlendingsmyndighetene har i utgangspunktet et legitimt behov for å avklare om ankomne asylsøkere er mindreårige eller ikke. Alderen har betydning for søkernes rettsstilling og myndighetenes plikter overfor dem. Mindreårige asylsøkere har krav på en mer barnesensitiv vurdering av asylgrunnlaget, jf. utlendingsloven § 28 tredje ledd. Det gjelder også særlige begrensninger for retur av mindreårige, jf. utlendingsloven § 38 annet ledd, bokstav a), jf. tredje ledd. I tillegg gir status som mindreårig rettigheter i form av at de blir

plassert på mottak for enslige mindreårige asylsøkere, og at de har krav på verge og en raskere behandling enn andre asylsøkere.

Saken reiser særlig spørsmål om når utlendingsmyndighetene kan innhente medisinske aldersundersøkelser, og hvilken vekt resultatet fra en medisinsk aldersundersøkelse kan ha i den konkrete helhetsvurderingen.

Utlendingsmyndighetene har gjennomført aldersundersøkelser av asylsøkere siden februar 2003. Det har blitt vurdert skjelettalder ut fra håndrøntgen og alder basert på en vurdering av tannforhold. Etter en sammenstilling av disse to undersøkelsene, har det blitt gitt et estimat på kronologisk alder. Denne sammenstillingen ble i 2015 foretatt av Barnesak AS ved dr. Jens Grøgaard.

Bruken av medisinske aldersundersøkelser har vært en del av samfunnsdebatten, og det er fremlagt flere avisartikler fra norsk og internasjonal presse. Retten ser ikke grunn til å redegjøre nærmere for mediedekningen og den politiske debatten. Dette har ikke betydning for den konkrete bevisvurderingen.

Medisinske aldersundersøkelser er et forskningsfelt i utvikling. Det er gitt en oversikt over metodene og forskningsstatus i masteroppgave av Skjerven-Martinsen (2017) *«Medisinske aldersvurderinger av unge enslige asylsøkere»*. Det fremgår på s. 12 at:

> *«Det finnes ingen gullstandard for å estimere alder basert på fysiske eller psykiske egenskaper, og det finnes ingen presise undersøkelser eller metoder for å gjøre dette. De forskjellige undersøkelsene som benyttes i verden i dag dreier seg i hovedsak om radiologiske undersøkelser, kliniske undersøkelser (som for eksempel vurdering av pubertetsutvikling) eller ulike psykososiale tester. Det finnes per i dag ingen anerkjente, etablerte molekylærbiologiske markører. De mest brukte undersøkelsene for medisinsk aldersvurdering er basert på skjelettmodning av hånd/håndrot og tannutvikling. Generelt er det en oppfatning av at modningen av håndskjelettet i gjennomsnitt er ferdig ved 18 års alder hos jenter og ved 19 års alder hos gutter, og at visdomstennene er ferdig utviklet tidlig i 20-årene.»*

Bruken av medisinske aldersundersøkelser er omstridt, og debatten reiser flere vanskelige spørsmål i spenningsfeltet mellom juss, politikk, etikk og medisin. Retten skal ikke ta stilling til medisinsk etikk eller spørsmål av politisk karakter. Retten skal ta stilling til metodene som er brukt og vektingen av disse, og skal ikke foreta en vurdering av om det finnes eller bør utvikles andre metoder for aldersfastsetting. Retten vil imidlertid gjennomgå en del av den faglige kritikken mot bruken av medisinske aldersundersøkelser og metodene som er brukt. Dette kan belyse hvilke usikkerhetsmomenter som finnes, og er dermed relevant for spørsmålet om hvilken vekt resultatet fra undersøkelsene kan tillegges i den konkrete aldersvurderingen.

Når kan det innhentes medisinsk aldersundersøkelse?
Spørsmålet er når det kan anmodes om medisinsk aldersundersøkelse, jf. utlendingsloven § 88 første ledd.

Saksøkerne i denne saken har samtykket til innhenting av aldersundersøkelse, og retten anser det ikke nødvendig å ta stilling til spørsmål om samtykkene var informert og frivillig.

Retten vil i det følgende kun redegjøre for vilkåret med hensyn til når det kan anmodes om samtykke til medisinsk aldersundersøkelse.

Vilkåret er etter loven at det ikke er *«mulig å fastslå med rimelig sikkerhet»* om utlendingen er over eller under 18 år. En naturlig språklig forståelse av ordlyden *«rimelig sikkerhet»* tilsier at det må foretas en konkret skjønnsmessig vurdering av opplysningene som foreligger før det innhentes aldersundersøkelse, og om det foreligger tvil med hensyn til om oppgitt alder er riktig. Tvilen må gjelde om søker var over eller under 18 år, og ikke om det for øvrig var tvil om oppgitt alder eller fødselsdato var riktig.

Det er gitt nærmere redegjørelse for dette i lovforarbeidene, jf. Ot.prp. nr.75 (2006-2007) s. 441-442, der det fremgår at:

> *«Det er ikke slik at det er nødvendig å få gjennomført aldersundersøkelse av alle som mangler tilfredsstillende identitetsdokumenter. På samme måte som i dag, må det avgjøres på bakgrunn av observasjoner fra politiet og fra ansatte ved mottakene, og ut fra egne observasjoner i forbindelse med asylintervju, om det skal anmodes om aldersundersøkelse.»*

I forbindelse med vedtakelsen av lovhjemmelen uttalte komiteens flertall i Innst.O.nr.44 (2006-2007) under punkt 2.2 at:

> *«Flertallet har merket seg at aldersundersøkelser bare blir brukt når de andre opplysningene i saken ikke gir grunnlag for å fastslå alderen til søkeren, og når en har grunn til å tvile på at de opplysningene som er gitt, er korrekte.*

Dette tilsier, slik retten ser det, at manglende identitetsdokumenter i seg selv ikke er tilstrekkelig grunn til å innhente aldersundersøkelse. Det må foretas en konkret vurdering av om det ut fra søkers forklaring, sett i sammenheng med andre observasjoner og uttalelser, er tvil om søker er under eller over 18 år.

Retten har i samtlige fem saker konkludert med at det ikke forelå en slik tvil om saksøkerne var over eller under 18 år, og at det dermed ikke forelå grunnlag for å innhente medisinsk aldersundersøkelse etter utlendingsloven § 88. Retten vil redegjære nærmere for dette under den konkrete gjennomgangen av sakene nedenfor.

Hvilken vekt kan det legges på resultatet fra en medisinsk aldersundersøkelse?
Spørsmålet er hvilken vekt det kan legges på resultatet fra en medisinsk aldersundersøkelse, jf. utlendingsloven § 88 første ledd.

Etter loven skal resultatet av undersøkelsen *«vurderes i forhold til de øvrige opplysninger i saken».* En naturlig forståelse av ordlyden tilsier at alle opplysninger som fremkommer i saken må vurderes opp mot andre bevis som trekker i motsatt eller i samme retning. Ordlyden gir ingen veiledning med hensyn til hvilken vekt det kan legges på resultatet fra en medisinsk aldersundersøkelse. Det er ikke holdepunkter for at resultatet skal gis avgjørende vekt i helhetsvurderingen.

I lovforarbeidene er det flere steder fremhevet at det skal tas hensyn til usikkerheten ved undersøkelsesmetodene, og at tvilen skal komme søkeren til gode. Det fremgår av Innst.O.nr.44 (2006-2007) under punkt 2.2 at:

> *«Flertallet merker seg videre at det vil bli tatt tilstrekkelig hensyn til usikkerheten ved undersøkelsesmetodene og videre at tvilen skal komme søkeren til gode. Flertallet vil fremheve at resultatet av aldersundersøkelsen skal bli en del av en bredere vurdering. Flertallet viser til de gjeldende retningslinjene til UDI som fokuserer på at det under asylintervjuet er viktig å fokusere og stille spørsmål som kan medvirke til å avklare alder. Innspill vedrørende at andre momenter – som barnets psykologiske og fysiske modenhet – også skal tillegges vekt, og at tvil om søkers alder skal komme søker til gode, er også viktige for flertallet. Flertallet understreker at alderstesten kun skal inngå som ett av flere momenter når alder skal fastsettes.»*

I forbindelse med vedtakelse av den nye utlendingsloven, ble bruken av medisinske alderstester kommentert på nytt. Det fremgår av Innst.O.nr.42 (2007-2008) under pkt. 2.2 blant annet at:

> *«Flertallet er godt orientert om utfordringene i forhold til metoder for aldersfastsettelse. Flertallet vil presisere at enhver aldersvurdering skal gjøres med de til enhver tid beste metoder på feltet. Videre understrekes det at tvil skal komme søkeren til gode. Med de usikkerheter som pr. i dag foreligger i forhold til bruk av alderstester, må det vises varsomhet med å tillegge disse avgjørende vekt.»*

Forarbeidshistorikken viser at lovgiver var kjent med metodene som har blitt brukt, og usikkerheten knyttet til disse undersøkelsene. Lovgiver har derfor særlig fremhevet at tvilen skal komme søkeren til gode, at resultatet fra undersøkelsen skal være en del av en bredere vurdering, og at det på grunn av usikkerheten ved metodene må vises varsomhet med å tillegge resultatet fra medisinsk aldersundersøkelse avgjørende vekt.

Det foreligger flere retningslinjer fra FN om bruken av medisinske aldersundersøkelser. Dette omfatter uttalelser og retningslinjer fra FNs høykommissær for flyktninger (UNHCR), United Nations Children`s Fund (UNICEF), FNs barnekonvensjon og FNs barnekomite. Retten viser til den grundige gjennomgangen av FNs retningslinjer for aldersundersøkelser på s. 29-32 i rapporten som Redd Barna og Norsk Organisasjon for Asylsøkeren (NOAS) gav ut i 2016 (*«Over eller under 18? Aldersvurderinger av enslige mindreårige asylsøkere»*).

Oppsummert fremgår det av FNs retningslinjer at aldersvurderinger bør være helhetlige, og det bør ses hen til både fysisk fremtoning og psykologisk modenhet. Aldersvurderinger bør gjøres av et tverrfaglig team med uavhengige fagpersoner. Tvil om alder skal komme søkeren til gode.

Det foreligger også flere europeiske retningslinjer for bruken av medisinske aldersundersøkelser. Dette omfatter retningslinjer fra *«The Separated Children in Europe Programme»* (SCEP), som er basert på FNs barnekonvensjon, FNs barnekomites generelle kommentar nummer 6 og UNHCRs retningslinjer om enslige mindreårige asylsøkere. I tillegg omfatter dette Europarådets resolusjon 1810 og EUs retningslinjer for aldersvurderinger. Retten viser til den grundige gjennomgangen av disse retningslinjene i rapporten fra Redd Barna og NOAS (2016) på s. 32-35.

Fra disse rettskildene vil retten særlige fremheve at aldersvurderinger bør være tverrfaglig og gjennomføres av uavhengige fagpersoner med riktig kompetanse og kjennskap til barnets etniske og kulturelle bakgrunn. Aldersundersøkelser må se hen til fysiske, utviklingsmessige, psykologiske, sosiale og kulturelle faktorer. Tvil om alder må komme asylsøkeren til gode.

Andre europeiske land har lignende utfordringer som Norge med hensyn til bruk av medisinske aldersundersøkelser, og spørsmål om hvilken vekt det skal legges på resultatet fra slike undersøkelser. Retten bemerker at avgjørelser fra andre europeiske land ikke nødvendigvis har stor rettskildemessig vekt. I mangel av norsk rettspraksis på dette området, mener imidlertid retten at det kan være hensiktsmessig å se hen til praksis i andre land. Det er fremlagt avgjørelser fra en fransk domstol og en engelsk forvaltningsdomstol. I den engelske avgjørelsen fra Upper Tribunal (Immigration and Asylum Chamber) av 11. november 2017 fremgår blant annet at det må tas hensyn til tvil med tannundersøkelser. I den franske avgjørelsen, fra Administrative Court of Appeal of Douai, av 9. september 2017, ble det lagt vekt på at det er usikkerhetsmomenter ved å vurdere kronologisk alder ut fra skjelettalder, og at rimelig tvil må komme søkeren til gode.

Samlet sett legger retten til grunn at resultatet fra medisinsk aldersundersøkelse kan brukes som et hjelpemiddel og som et moment i den konkrete helhetsvurdering av om søkeren er over eller under 18 år. Resultatet skal brukes med forsiktighet, og tvil skal komme søkeren

til gode. Det foreligger ikke rettskildemessige holdepunkter for at resultatet fra den medisinske aldersundersøkelsen skal ha avgjørende vekt eller ha forrang fremfor andre aldersmomenter i aldersvurderingen.

Ut fra systematikken i lovbestemmelsen skal aldersundersøkelse kun innhentes i tilfeller der det allerede er tvil om søkeren er under eller over 18 år. I slike tilfeller kan resultat fra aldersundersøkelse bidra til bekrefte eller avkrefte denne tvilen. I tilfeller der andre relevante observasjoner og uttalelser samlet sett taler for at søkeren er mindreårig, skal resultatet fra aldersundersøkelsen, på grunn av usikkerhetsmomentene ved metodene og resultatet, etter rettens syn gis mer begrenset vekt. Rettskildene på området tilsier etter rettens syn at tvilen i slike tilfeller skal komme søkeren til gode.

Generelt om kritikken mot bruken av medisinske aldersundersøkelser
Nøyaktigheten og validiteten av metodene for medisinske aldersundersøkelser har blitt kritisert. Redd Barna og Norsk Organisasjon for Asylsøkere (NOAS) kom i 2006 med rapporten *«Mamma vet hvor gammel jeg er. En kartlegging av aldersvurderingen av enslige mindreårige asylsøkere»*. Under oppsummeringen på s. 5-6 fremgår blant annet at:

> *«Håndrotundersøkelsen.*
> *Det er ikke generell konsensus i det medisinske miljøet omkring håndrotundersøkelsen. Dette taler sterkt imot å tillegge håndrotundersøkelsen bevismessig verdi, og innebærer at det må settes et spørsmålstegn ved om den i det hele tatt bør anvendes.»*
> *...*
> *«Enkelte institusjoner og forskere anser at tannundersøkelsene som sådan ikke egner seg til å fastsette alder, først og fremst en rekke amerikanske eksperter innen odontologi, medisin og psykologi. Kildebildet er imidlertid klarest preget av institusjoner som anser at tannundersøkelser er anvendelige, men som samtidig advarer tydelig mot usikkerhetsmomentene. Dette må være en sterk og forpliktende oppfordring til varsomhet i anvendelsen av resultatene.»*

Med hensyn til utlendingsmyndighetenes bruk av den medisinske aldersundersøkelsen, fremgår på s. 6 i rapporten at:

> *«Spesielt UDI, men også UNE bruker per i dag håndrotundersøkelsen på et vis det ikke synes å være faglig grunnlag for. Ettersom det er helt alminnelig at skjelettet er ferdig utviklet før 18 års alder, kan håndrotundersøkelsen ikke brukes for å stadfeste at noen har fylt 18 år. Likevel brukes undersøkelsen i et stort antall saker for å understøtte en konklusjon nettopp om at søkeren er over 18 år.»*

Nasjonalt kunnskapssenter for helsetjenesten ble bedt om å gjennomføre en vurdering av metodene for aldersvurdering av mindreårige asylsøkere. Det fremgår av den overordnede konklusjonen i rapport fra Kunnskapssenteret nr. 13 – 2006 at:

> *«Resultatene i denne rapporten er basert på 29 publikasjoner som passerer seleksjons- og kvalitetskriterier lagt til grunn for vurderingen. Man har antatt at skjelett i hånd og håndrot er ferdig utvokst i 18-19-årsalderen. Rapporten viser derimot at etnisiteter kan ha en langsommere eller raskere utvikling enn referansestandarden som legges til grunn for vurderingen. Når det gjelder vurdering av alder basert på utvikling av visdomstennene, viser rapporten at det er vanskelig å vurdere hvor stor usikkerhet som er knyttet til metoden. Tannforholdene fortsetter å endre seg etter fylte 18-19 år, og metoden er derfor bedre egnet til å vurdere om personer er over 18 år. En aldersvurdering basert både på vurdering av skjelettalder og tannforholdene kan føre til at alderen til personer som stammer fra enkelte etnisiteter både kan over- og underestimeres.»*

Sentralstyret i Den norske legeforening fattet 28. oktober 2010 vedtak med en anbefaling om at leger ikke bør delta i aldersundersøkelse av mindreårige, enslige asylsøkere basert på røntgen av håndrot. Vedtaket ble sendt til Norsk Barnelegeforening, Norsk radiologisk forening, Yrkesforeningene, Rådet for legeetikk og Den norske legeforenings utvalg for menneskerettigheter. Retten vil særlig fremheve følgende fra begrunnelsen i vedtaket:

> *«Når sentralstyret likevel mener at leger ikke bør delta i aldersvurdering av enslige, mindreårige er det særlig med utgangspunkt i usikkerheten ved metodene og i hvor stor grad samtykket er informert og frivillig.»*

Før dette vedtaket ble fattet, var det blitt gjennomført en høringsrunde. Det fremgår av høringsuttalelsen fra Norsk Barnelegeforening at de mente at leger ikke bør delta i røntgenundersøkelser av håndrot for å bestemme alder på enslige mindreårige asylsøkere. Retten vil særlig fremheve følgende punkter fra oppsummeringen av argumentene:

> *«Greulich & Pyles metode er ikke tilstrekkelig validert som instrument i denne sammenhengen.*
> *Prinsippene om frivillighet og informert samtykke fra den som blir undersøkt er ikke tilstrekkelig ivaretatt.*
> *Relevant informasjon om faktorer som kan påvirke skjelettmodning er ikke innhentet på tilfredsstillende måte av medisinsk kompetent intervjuer.»*
> *…*
> *«Kontrollen med hvordan legens konklusjon brukes, og hvilken grad av usikkerhet som legges til grunn sett i forhold til konsekvensen for asylsøkeren, er ikke tilfredsstillende.»*

I mars 2016 ble Jens Grøgaard og hans firma Barnesak AS klaget inn til legeforeningens Råd for legeetikk. Klagen ble sendt fra Nordland legeforening, og i klagen fremgår blant annet at:

> *«Til tross for at det er faglig enighet om begrensningene rundt skjelettalders samsvar med kronologisk alder, har UDI brukt aldersbestemmelse i svært utstrakt grad. Spesielt i 2015 da det kom mange EMA, økte bruken betraktelig. Fra å bare benyttes i tvilstilfeller, blir tann- og skjelettrøntgen nå utført på nesten alle som mener seg under 18 år. Vergeforeningen og barneleger har slått alarm uten å nå fram til myndighetene.»*
> *...*
> *«Nordland legeforening ber Rådet for legeetikk å vurdere om Jens Grøgaards virksomhet strider mot Legeforeningens etiske regler. NLF er bekymret for at en omdiskutert medisinsk undersøkelse blir et nyttig verktøy i innvandringsregulerende øyemed.»*

Det er for øvrig fremlagt tre artikler/notater fra Norsk Regnesentral om metodene som har blitt brukt i den medisinske aldersundersøkelsen, datert i slutten av april 2016. Forfatterne er blant andre Jens Grøgaard, Tor Ole Kjellevand og Sigrid Ingeborg Kvaal. Retten har merket seg artiklene, og legger til grunn at dette fagmiljøet arbeidet med forskning for å validere de aktuelle metodene.

Rådet for legeetikk konkluderte i desember 2016 med at Jens Grøgaard hadde opptrådt i strid med flere etiske regler. I vedtaket fremgår blant annet at:

> *«Rådet vil bemerke at innklaget lege utfører et meget spesielt sakkyndigoppdrag for UDI. Det er ikke medisinsk indikasjon for undersøkelsene, og metoden som benyttes er omstridt.»*
> *...*
> *Rådet for legeetikk finner at innklaget lege ved å gjennomføre alderstesting av mindreårige, enslige asylsøkere basert på usikre metoder som han selv uttaler at «ikke er så gode som ønsket», og uten mulighet for å sikre et gyldig samtykke, har opptrådt i strid med Etiske regler for leger kap. I, §§ 2 og 9. Videre mener Rådet at han har avgitt sakkyndige erklæringer som etter Rådets vurdering ikke bygger på «så omfattende undersøkelser som formålet tilsier».*

Etter at Rådet for legeetikk kom med vedtaket om kritikk mot dr. Jens Grøgaard og hans virksomhet i Barnesak AS, valgte han å trekke seg fra avtalen med Utlendingsdirektoratet.

Universitetet i Oslo ved Det odontologiske fakultet valgte senere å trekke seg fra avtalen med Utlendingsdirektoratet av faglige og etiske årsaker. Etter januar 2017 har det derfor ikke blitt foretatt undersøkelser av tenner. Ifølge Utlendingsnemndas representant har dette

blitt sendt ut på anbud, men det er uklart om og hvem som eventuelt vil overta dette arbeidet. Sigrid Kvaal opplyste i retten at Det odontologiske fakultet i Oslo ikke har kommet med noe tilbud.

Unilab AS ved Tor Ole Kjellevand foretar fortsatt røntgen av hånd på oppdrag fra Utlendingsdirektoratet. Det foretas i dag omtrent en undersøkelse i uken.

Fra 2016 ble det nasjonale ansvaret for biologiske aldersvurderinger av enslige mindreårige asylsøkere lagt til Område for rettsmedisinske fag ved Folkehelseinstituttet. Det har blitt gjennomført omfattende kunnskapsoppsummering av tilgjengelig forskning. Målet med kunnskapsoppsummeringene har vært å gi bedre kunnskap om tidligere metoder og grunnlag for videreutvikling av nye metoder.

Det fremgår av kunnskapsoppsummering fra mars 2017 fra Oslo Universitetssykehus under tittelen *«Hånd- og tannrøntgen i aldersvurdering av asylsøkere»* blant annet at:

> *«Dagens metoder for biologisk aldersvurdering av asylsøkere gir stor usikkerhet når man skal vurdere alderen for hver enkelt asylsøker.»*
> *...*
> *«Den biologiske variasjonen er stor og det er nødvendig å presentere usikkerheten som ligger i metoden når man estimerer alder for et enkelt individ. Det er nødvendig å gå videre med både kunnskapsinnhenting og ny forskning».*

I tillegg er det utviklet et nytt dataverktøy for medisinsk aldersundersøkelse, kalt BioAlder. Verktøyet lager en automatisert prediksjon av kronologisk alder basert på resultater fra røntgen av visdomstann og håndskjelett. Retten viser til manualen for BioAlder og presentasjonen til ansvarlig leder Liliana Bachs. Det fremgår av manualen at verktøyet er en midlertidig løsning, og at fokus for fremtiden er en videreutvikling av molekylærbiologiske metoder for aldersestimering (DNA-metylering). Det fremgår videre at BioAlder er utviklet for å være et *«hjelpemiddel til bruk ved fastsettelse av alder for unge, enslige asylsøkere der det foreligger tvil»*.

Det er for øvrig fremlagt konkrete rapporter ved vurdering av saksøkerne ut fra verktøyet BioAlder. I rapportene fremgår at:

> *«Hvor representative de samlede observasjonene er for den enkelte asylsøker som skal vurderes er uklart og svarene fra dette verktøyet må brukes med forsiktighet.»*

Liliana Bachs forklarte at denne formuleringen uttrykker en erkjennelse av egne begrensninger. Hun forklarte at det er flere usikkerhetsfaktorer, herunder for eksempel sykdommer, etnisitet, statistikk og biologisk variasjon, og at aldersundersøkelsen ikke gir en fasit på kronologisk alder.

Det fremgår av introduksjonen av verktøyet BioAlder at metodene som brukes i dag ikke kan angi en presis alder. Den største begrensningen ligger i den naturlige biologiske variasjonen i utvikling av skjelett og tenner. Det finnes heller ingen vitenskapelig dokumenterte systemer for psykososial eller kognitiv testing som kan angi et godt estimat av kronologisk alder. Under beskrivelsen av verktøyets muligheter og begrensninger fremgår at populasjonene som mange av de enslige mindreårige asylsøkerne kommer fra, er lite representert i datagrunnlaget. Forskningen gir ikke svar på i hvilken utstrekning faktorer som regional genetisk heterogenitet, ernæring og helsesituasjon påvirker utvikling av skjelett og tenner. Det kan ikke utelukkes at slike faktorer kan gi *«vesentlige utslag»* for enkelte populasjoner og individer. Retten viser i den forbindelse også til forskningsartiklene som er fremlagt fra saksøkernes side med hensyn til metodenes anvendelighet på ulike etnisiteter.

I masteroppgave av Skjerven-Martinsen (2017) *«Medisinske aldersvurderinger av unge enslige asylsøkere»*, fremgår under konklusjonen på s. 52 at:

> *«For undersøkelsene som er anvendt i Norge frem til i dag for gjennomføring av medisinske aldersundersøkelser, finnes det ikke vitenskapelig evidens for å skille «barn» fra «voksne». Det vil si at vi per i dag ikke har evidens som kan legges til grunn for å utarbeide nasjonale retningslinjer, dersom de skal oppfylle samme krav som medisinskfaglige retningslinjer for øvrig»*

Den omfattende kritikken fra det medisinske fagmiljøet mot bruken av medisinske aldersundersøkelser støtter etter rettens syn at resultatene skal brukes med varsomhet, og kun skal være et moment i helhetsvurderingen der det allerede foreligger tvil, og at tvilen skal komme søkeren til gode. Kritikken er i hovedsak basert på at metodene, herunder særlig røntgen av hånd opp mot Greulich & Pyle atlaset, ikke er validert for å fastsette kronologisk alder, og at det foreligger betydelige usikkerhetsfaktorer. Kunnskapsoppsummeringene og presentasjonen av BioAlder, tilsier også at dette er et forskningsfelt i utvikling, og at det per i dag også må vises varsomhet med å tillegge resultatet fra disse undersøkelsene avgjørende vekt.

Nærmere om den konkrete metoden for håndrotundersøkelse, og usikkerhetsmomenter knyttet til denne metoden

Metoden for håndrotundersøkelsen er beskrevet flere steder i skriftlige kilder, og av de fagkyndige vitnene. Retten viser særlig til beskrivelsen av metoden i rapport fra Folkehelseinstituttet om *«Samsvar mellom kronologisk alder og skjelettalder basert på Greulich og Pyle atlaset for aldersestimering»* (2017) på s. 17-18.

Det foretas røntgenundersøkelse av venstre hånd og håndledd. Røntgenbildene blir sammenlignet med et radiografisk atlas, *«Radiographic Atlas of Skeletal Development of the Hand and Wrist»*, utviklet av de amerikanske forskerne Greulich og Pyle.

Bildematerialet til atlaset ble samlet inn i perioden 1931-1942 i Ohio, og *«pasientene»* var friske middelklassebarn med nordeuropeisk avstamning. Det som undersøkes, er form og forbeningsgrad av de enkelte små knokler og størrelsen av vekstsoner i hånd og håndledd. Når vekstsonene er lukket, er håndskjelettet ferdig utvokst.

Det er i dette atlaset lagt til grunn at håndskjelettet til gutter er ferdig utvokst ved 19 års alder. Et standardavvik utgjør 15 måneder, mens to standardavvik utgjør 30 måneder. Ut fra atlaset og oppgitte standardavvik, legges det til grunn at 67 prosent av alle gutter får ferdig utvokst håndskjelett i alderen 17 år og ni måneder – 20 år og tre måneder. Det legges til grunn at 95 prosent av alle gutter får ferdig utvokst håndskjelett i alderen 16 og et halvt år – 21 og et halvt år. Fem prosent av alle guttene får ferdig utvokst håndskjelett enda tidligere eller enda senere.

Selve røntgenundersøkelsen har blitt foretatt av Unilab AS ved lege og radiolog Tor Ole Kjellevand. Han har vurdert flesteparten av røntgenbildene, og det har ikke blitt foretatt noen kvalitetssikring av denne vurderingen. Han forklarte at han var kjent med kritikken mot metoden, og at han forstod den, ettersom metoden ikke er validert for dette formålet. Han har imidlertid forholdt seg til oppdraget fra Utlendingsdirektoratet, og at det fortsatt ikke finnes noen bedre metode for estimering av alder. Han forklarte at det er en forholdsvis enkel vurdering å anslå skjelettalderen ut fra Greulich & Pyle. Han forklarte at det ikke er tvil når skjelettalder er over 19 år, men at det kan være en mer glidende overgang mellom 17 og 18 år.

Jens Grøgaard forklarte i retten at han mener at Greulich & Pyle kan brukes til å angi kronologisk alder. Han viste til at Folkehelseinstituttet også har lagt til grunn dette atlaset ved utvikling av BioAlder. Det er riktig at atlaset ble utviklet til et annet formål, men han mener at man likevel kan fastsette skjelettutvikling ut fra denne metoden. Han er enig i at det kan være en biologisk variasjon, men mener at betydning av ernæring og etnisitet er betydelig overdrevet. Han forklarte at dette er den beste tilgjengelige metoden, og at man ikke har noen alternativ metode. Han ønsker også bedre metoder som kan fastsette mer eksakt alder med større sikkerhet.

Det finnes forskning som tilsier at de fleste modnes tidligere i dag enn da Greulich & Pyle atlaset ble utarbeidet. Retten viser til gjennomgangen av nasjonale og internasjonale kilder i rapporten fra Redd Barna og NOAS fra 2006 på s. 15-18. Retten vil særlig fremheve at The Royal College of Paediatrics and Child Health (RCPCH) opererer med at gutter normalt er ferdig utvokst ved 16-17 års alder, og ikke 19 år, og at standardavvikene skal beregnes ut fra dette utgangspunktet. Det fremgår videre av rapporten til Redd Barna og NOAS på s. 16 at Barneradiologisk avdeling ved Ullevål Universitetssykehus mente at barn modnes tidligere i dag, og at det ikke kan utelukkes at skjelettet kan være ferdig utvokst 2-3 år tidligere enn Greulich-Pyle atlaset tilsier. Det er ikke vitenskapelig grunnlag for å fastslå hvor mye tidligere barn modnes.

Det er fremlagt flere forskningsartikler fra medisinsk statistiker og professor Timothy James Cole. Han vitnet også i retten. Han har arbeidet 45 år med medisinsk statistikk innenfor menneskelig vekst. Han mente i hovedsak at håndrotundersøkelse ikke kan anses som et tilstrekkelig bevis for å fastslå om en person er over eller under 18 år, og at dette ikke gir en pålitelig informasjon om alder. Han var kritisk til bruken av Greulich & Pyle for å estimere kronologisk alder, og mente at modne røntgenbilder også kan være tatt av personer på 15-16 år. Han forklarte at det ikke er noen gode alternativer for aldersfastsetting, og at dette i hovedsak skyldes at modningen hos ulike personer har så stort spenn.

Retten viser videre til rapporten fra Folkehelseinstituttet om *«Samsvar mellom kronologisk alder og skjelettalder basert på Greulich og Pyle atlaset for aldersestimering»* (2017). Det fremgår under konklusjonen på s. 43 at man kun fant en studie som gav en god beskrivelse av metodens evne til å predikere alder. Dette var Chaumoitre 2016. Studien viste at for den inkluderte populasjonen vil bredden på 95 % prediksjonsintervall være på det minste fire år og på det meste 5,9 år for gutter i aldersintervallet 10-19 år. Ifølge rapporten gir denne studien dermed inntrykk av hvor stor variasjonen kan være når metoden tas i bruk for å fastsette kronologisk alder på en gitt populasjon.

Ellen Annexstad er lege og spesialist i barnemedisin. Hun sitter i styret for norsk barnelegeforening, og har også vært i styret for legeforeningens menneskerettighetsutvalg. Hun var kritisk til metoden for fastsettelse av kronologisk alder ut fra skjelettalder etter Greulich & Pyle. Hun viste til at selve atlaset Greulich & Pyle er basert på friske barn i Ohio på 1930-tallet, og at populasjonen er ikke representativ. Metoden ble utviklet for å se på vekstforstyrrelser, der man har en kjent kronologisk alder for barnet. Metoden og atlaset er ikke validert for å snu problemstillingen på hodet, det vil si å vurdere kronologisk alder ut fra skjelettalder. Annexstad viste videre til at atlaset angir stor normalvariasjon med standardavvik på 15 måneder. Standardavvik må være knyttet opp mot faktisk alder, og ikke modningen til skjelettet. Det er ifølge Annexstad mulighet for skjønn hos legen som har sett på bildene. Det har ikke vært gjennomført noen kvalitetskontroll av legens arbeid hos Unilab AS. Annexstad var også bekymret for at det kan være helseopplysninger som det ikke tas hensyn til ved vurderingen. Det er mange faktorer som kan påvirke skjelettutvikling, herunder etnisitet, sykdom, medisiner, ernæring og sosioøkonomiske forhold. Mange asylsøkere kommer fra steder med lite tilgang til helsehjelp, og har ikke gått på skole. De kan ha hatt sykdommer de ikke har kjennskap til, eller som de ikke har opplyst om. En undersøkelse av dette forutsetter fagkunnskap. Annexstad var også bekymret for om saksbehandler hos Utlendingsdirektoratet forstår betydningen av normalvariasjon mv. når de leser rapportene med resultat fra de medisinske aldersundersøkelsene.

Annexstad forklarte at det er sjelden legestanden er så samlet som de er i denne saken, både i Norge og internasjonalt. Ifølge henne var det i hovedsak Grøgaard, Kjellevand og

Kvaal som er uenige med resten av legestanden. Den europeiske barnelegeforeningen kom i 2015 også med en anbefaling om at leger ikke skal delta i disse aldersundersøkelsene, både på grunn av usikkerhetsmomentene og fordi det er etisk betenkelig. I England har man tatt konsekvensen av usikkerhet knyttet til Greulich & Pyle, og opererer derfor med en modningsalder mellom 16 og 17 år for gutter.

Lill Sofie Ording Muller er overlege barnerøntgen på Rikshospitalet. Hun er spesialist i radiologi, og har skrevet doktorgrad om normalutvikling av hånd. Hun er også leder for norsk forening pediatrisk radiologi, og har vært med i referansegruppe for utvikling av BioAlder. Etter hennes syn bør man ikke bruke medisinske metoder, herunder Greulich & Pyle, som ikke er validert til et formål, og som en samlet legestand har vurdert som ikke egnet til dette formålet. Hun forklarte at man sjelden har vært så samlet innenfor det medisinske fagmiljøet om en sak som man er i denne saken, og at de som har ment metoden kan brukes, er enkeltaktører. Det samme gjelder resten av Europa og verden. Hun forklarte at den europeiske barnerøntgenforeningen også vil komme med en anbefaling om at metoden ikke er egnet til å vurdere kronologisk alder. Fagmiljøet er helt enige om at det er en stor biologisk variasjon. For et gitt modningsstadium for hånd, kan aldersspennet være på seks år. Ifølge henne er det ekstremt komplekst å vurdere sannsynlighet ut fra et modningsstadium. Kunnskapsoppsummeringene har ifølge henne bekreftet at det finnes biologisk variasjon og at det er et stort aldersspenn for skjelettmodning. Røntgenbilder av hånd er ifølge henne uegnet for å fastsette kronologisk alder. Som fagperson kan hun ikke anbefale en metode som ikke er egnet eller validert.

Retten mottok også forklaring fra Jostein Westvik. Han er overlege på barnerøntgenavdeling på Rikshospitalet, og også Ullevål. Han forklarte at man kan estimere skjelettalder ut fra Greulich & Pyle atlaset, men at det ikke er det samme som estimering av kronologisk alder. Ut fra dette atlaset er det umulig å vurdere om en person er over eller under 16 eller 18 år.

Samlet sett viser kritikken fra fagmiljøet etter rettens syn at det er knyttet stor usikkerhet til sammenhengen mellom skjelettalder og kronologisk alder, og om Greulich & Pyle atlaset er egnet til å vurdere kronologisk alder. Denne usikkerheten støtter opp om vurderingen av at resultatene skal brukes med varsomhet, og kun som et moment i helhetsvurderingen, og at tvilen bør komme søkeren til gode.

Nærmere om metoden for røntgen av tenner og klinisk undersøkelse av tenner
Tannundersøkelsen bestod i 2015 av røntgenundersøkelse med Liversidge (2008) og Haavikko (1970) som referanseverktøy og en klinisk undersøkelse. Retten viser til orienteringen om metoden fra førsteamanuensis Kvaal, som var prosjektansvarlig ved Det odontologiske fakultet, i vedlegg til kontrakt med Utlendingsdirektoratet, samt hennes presentasjon i retten.

Kvaal forklarte i retten at tannlegemiljøet er noe delt med hensyn til medisinske aldersundersøkelser. Det er større biologiske variasjoner på tenner enn på skjelett. Hun mener derfor at det bør foretas undersøkelser av begge deler. Hun forklarte at de har brukt de beste metodene man har, og at man får håpe at det kommer bedre og sikrere metoder. Da de gjennomførte undersøkelsene, var det en tannlege som utførte den kliniske undersøkelsen. Rapporten ble sendt til henne, som hadde tilgang til røntgenbilder, for kvalitetssikring. Hun synes det er valgt en dårligere løsning i BioAlder enn tidligere, ettersom den kliniske undersøkelsen er tatt bort og man kun vil undersøke utviklingen av den tredje visdomstannen.

Liliana Bachs forklarte at man har tatt bort elementet med den kliniske undersøkelsen av tennene fordi det har vært umulig å vite sikkerheten av dette, og fordi denne undersøkelsen vil bero på en mer subjektiv vurdering. Kunnskapsoppsummeringene og BioAlder viser at man har gått bort fra tidligere metoder for vurdering av tannutvikling, og at Folkehelseinstituttet vil forske mer på dette. Dette underbygger etter rettens syn at det er usikkerhet knyttet til vurderingene ut fra tannundersøkelsene som er foretatt.

Professor Timothy Cole forklarte at den tredje visdomstann er en markør som brukes for å se om en person er nådd 18 år eller ikke. Han forklarte at denne markøren kan være mer informativ med hensyn til aldersvurdering enn røntgen av hånd fordi flere mennesker vil ha nådd siste utviklingsledd og være over 18 år når de har fått denne visdomstannen. Imidlertid kan det også med hensyn til denne markøren være biologiske og etniske variasjoner.

Samlet sett fremstår ikke kritikken mot metodene for vurdering av tenner like massiv som for vurdering av kronologisk alder ut fra skjelettalder. Dette er imidlertid også et forskningsfelt i utvikling. Retten har merket seg at Folkehelseinstituttet har valgt å gå bort fra tidligere metoder, og kun vil fokusere på tredje visdomstann ut fra referanseverktøyet Demirjians stadier og Lee m.fl. tabeller. Selv om dette kan fremstå som en mer sikker metode for å vurdere om en person er over eller under 18 år, legger retten til grunn at resultatet fra disse undersøkelsene også er beheftet med usikkerhet knyttet til biologiske variasjoner og andre påvirkningsfaktorer. Dette tilsier at resultatet fra tannundersøkelsen også skal brukes med varsomhet, og kun som et moment i helhetsvurderingen, og at tvil skal komme søkeren til gode.

Utlendingsmyndighetenes generelle praksis for innhenting og vekting av aldersundersøkelser er i strid med utlendingsloven § 88, føringene fra lovgiver og internasjonale rettskilder

Det er fremlagt rundskriv fra Utlendingsdirektoratet, sist endret 30. oktober 2014, med retningslinjer for aldersundersøkelser av enslige mindreårige asylsøkere. I rundskrivet punkt 3.3 fremgår at ankomstenheten skal innhente samtykke til aldersundersøkelse og fylle ut skjema om tannhelse i alle saker, også når søkerne unntas fra aldersundersøkelse.

I tillegg er det fremlagt et praksisnotat fra Utlendingsdirektoratet, sist endret 17. januar 2017, om *«Behandling av asylsaker fra enslige mindreårige søkere – særlig om aldersvurdering»*. Notatet inneholder i punktene 3.2.2 og 3.2.3 en redegjørelse for metodene, slik de ble gjennomført i 2015, når det innhentes aldersundersøkelse, samt hvilken vekt resultatet skal tillegges. Med hensyn til når det blir innhentet medisinsk aldersundersøkelse, fremgår av praksisnotatet at:

> *«Per i dag tilbys enslige mindreårige over 15 år røntgen av hånd og håndrot i forbindelse med registreringen av søknad om beskyttelse. På bakgrunn av resultatet av denne undersøkelsen foretar UDI en vurdering av hvorvidt vedkommende også skal tilbys en tannundersøkelse».*

Dette underbygger at det blir anmodet om røntgen av hånd og håndrot i saker der det er en enslig mindreårig asylsøker, og ikke bare når det er tvil om personen er over eller under 18 år.

Etter rettens vurdering er denne generelle praksisen i strid med utlendingsloven § 88 om at det kun skal anmodes om medisinsk aldersundersøkelse når det ikke er mulig å fastslå *«med rimelig sikkerhet om utlendingen er over eller under 18 år»*. Praksisen er for øvrig også i strid med FNs retningslinjer og europeiske retningslinjer.

I samarbeid med dr. Jens Grøgaard utarbeidet Utlendingsdirektoratet kategorier (A-J) som et utgangspunkt for hvordan saksbehandlerne skal forstå den medisinske aldersundersøkelsen. I denne saken har saksøkerne fått resultater med kategoriene A+F, B+F og C+F, og retten vil derfor kun kommentere disse kategoriene.

Under kategori A er det antatt at søkeren er 20 år eller eldre. Den medisinske aldersundersøkelsen utelukker da at søkeren er under 18 år. Under kategori B er det antatt at søkeren er ca. 20 år. Det er da lagt til grunn at den medisinske aldersvurderingen viser at det er svært lite sannsynlig at søkeren er under 18 år, og at medisinerne mener søkeren med svært stor grad av sikkerhet er voksen. Det fremgår under begge kategoriene at resultatet fra aldersundersøkelsen kun kan fravikes dersom det foreligger opplysninger og eller vurderinger av søkeren og dens alder som tilsier at søkeren er et særtilfelle og avviker fra den normale biologiske variasjonen i befolkningen.

Under kategori C er det antatt at søkeren er ca. 19 år. Det er da lagt til grunn at den medisinske aldersundersøkelsen viser at det er lite sannsynlig at søkeren er under 18 år, og at medisinerne mener søkeren med stor grad av sikkerhet er voksen. Med hensyn til vekting av aldersundersøkelsen i den samlede vurderingen fremgår at:

> *«Kategori C gir ikke en like sikker føring som kategori A og B på om søkeren er 18 år eller eldre. Vanligvis vil en kategori C utelukke at søkeren er under 16 år*

(kategori F). UDI vil vanligvis fastsette søkerens alder til 17 år. Dersom det foreligger opplysninger i saken som tilsier at søkeren er voksen, kan søkerens alder justeres opp til 18 år eller eldre.»

Kategori F står sammen med de andre kategoriene, og viser ifølge praksisnotatet at det er utelukket at søkeren er under 16 år.

Utlendingsnemndas representant forklarte i retten at de har hatt flere kurs med dr. Kvaal og dr. Grøgaard med hensyn til forståelse av resultatene, og at de følger Utlendingsdirektoratets rundskriv og praksisnotat. Dersom resultatet er A+F, anses det som 100 % sikkert at søkeren er over 18 år. Dersom resultatet er B+F, anses det som 90 % sikkert at søkeren er over 18 år. Dersom resultatet er C+F, anses det som 70 % sikkert at søkeren er over 18 år.

Hun forklarte at medisinske aldersundersøkelser er det mest objektive verktøyet utlendingsmyndighetene har. I den samlede vurderingen var det ifølge Utlendingsnemndas representant vanskelig å tenke seg andre bevis som kan sette et resultat på A+F eller B+F til side. Resultatet fra aldersundersøkelsen tillegges da ifølge henne *«avgjørende vekt i en konkret helhetsvurdering»*. Dersom resultatet fra aldersundersøkelsen er C+F kan det være mer rom for tvil. Praksis vil da være å sette søkerens alder ned til 17 år, ved en konkret vurdering.

Etter rettens syn er utlendingsmyndighetenes generelle praksis og vekting ut fra kategoriene beskrevet ovenfor i strid med utlendingsloven § 88 og føringene som er gitt i lovforarbeidene, og andre internasjonale rettskilder. Lovens ordlyd tilsier at alle opplysninger som fremkommer i saken må vurderes etter prinsippet om fri bevisvurdering og opp mot andre bevis som trekker i motsatt eller i samme retning. Det er ikke rettskildemessige holdepunkter for at resultatet fra den medisinske aldersundersøkelsen skal tillegges avgjørende vekt i den samlede vurderingen. Lovgiver har i forarbeidene eksplisitt uttrykt at det er usikkerhet knyttet til de medisinske metodene, og at aldersundersøkelsene derfor skal brukes med varsomhet. Tvilen skal komme søkeren til gode. Retten kan imidlertid ikke se at dette er fulgt opp i Utlendingsdirektoratets rundskriv og generelle praksis.

Kategoriene Utlendingsdirektoratet har utarbeidet til en skjematisk vurdering av søkerne viser etter rettens syn med all tydelighet at usikkerhetsmomentene ved metodene ikke formidles og hensyntas. Praksisen viser at resultat fra aldersundersøkelsen ikke brukes med varsomhet, og at tvil ikke kommer søkeren til gode i den konkrete vektingen. Det er ikke tatt høyde for feilmarginer, feil estimert alder, individuelle og biologiske variasjoner, eller for andre feil.

Retten bemerker at medisinsk aldersundersøkelse kan være et nyttig hjelpemiddel ved tvil om søkerens alder. Ut fra lovens systematikk kan det innhentes medisinsk aldersundersøkelse dersom alderen ikke kan fastslås med rimelig sikkerhet. Dette innebærer at det må foreligge tvil med hensyn til om personen er mindreårig eller ikke før det innhentes medisinsk aldersundersøkelse. I slike tilfeller kan aldersundersøkelsen, sett i sammenheng med øvrige bevis i saken, bidra til å bekrefte eller avkrefte denne tvilen.

Retten kan ikke se at det er rettslige holdepunkter for at aldersundersøkelsen skal tillegges avgjørende vekt, som om den var en objektiv fasit, uavhengig av hvilken kategori resultatet gis, og uavhengig av hvilke andre bevis som finnes i saken.

Konkret vurdering av vedtakene

Tariq Hosanzai

Retten skal ta stilling til om Utlendingsnemndas vedtak av 14. november 2016 er gyldig. Retten vil vurdere om det var grunnlag for å anmode om medisinsk aldersundersøkelse og om den konkrete aldersvurderingen var riktig.

Spørsmålet er om det ikke var mulig å fastslå med *«rimelig sikkerhet»* om Hosanzai var over eller under 18 år, jf. utlendingsloven § 88. Dette beror på en vurdering av hvilke opplysninger som forelå før det ble innhentet medisinsk aldersundersøkelse.

Hosanzai kom til Norge 27. juli 2015. Han hadde ikke med seg identitetsdokumenter. Han kjente ikke til eksakt fødselsdato, men opplyste at han var født i 2000, og at han var 15 år gammel.

Før det ble innhentet medisinsk aldersundersøkelse forelå det uttalelser fra representant og saksbehandler hos Politiets utlendingsenhet i forbindelse med politiets registrering. Det forelå også uttalelser fra representant og saksbehandler hos Utlendingsdirektoratet i forbindelse med ankomstsamtalen.

Saksbehandler hos Politiets utlendingsenhet mente at han fremstod som mindreårig, men eldre enn oppgitt. Han mente at Hosanzai kunne være alt fra 16 til 18 år. Representanten mente at det kunne stemme at han var 15 år. Begge uttalelsene ble begrunnet ut fra oppførsel og utseende.

Saksbehandler hos Utlendingsdirektoratet mente at oppgitt alder på 15 år fremstod som mest sannsynlig. Representanten mente fortsatt at oppgitt alder på 15 år som riktig. Begge uttalelsene ble begrunnet ut fra opptreden og utseende.

Manglende identitetsdokumenter kan tilsi at det er tvil om identitet og alder. Etter lovforarbeidene er imidlertid manglende identitetsdokumenter i seg selv ikke tilstrekkelig for å konstatere tvil om alder. Observasjonene og uttalelsene under politiets registrering og

ankomstsamtalen viser etter rettens syn at det på dette tidspunktet ikke var tvil om han var over eller under 18 år, men muligens noe tvil med hensyn til eksakt hvor gammel han var.

Samlet sett kan retten derfor ikke se at det forelå grunnlag for å innhente medisinsk aldersundersøkelse.

Det neste spørsmålet er om Utlendingsnemndas aldersvurdering var riktig.

Det ble gjennomført medisinsk aldersundersøkelse. Ifølge rapport fra Barnesak AS av 14. september 2015 ble han plassert i kategorien B+F. Det fremgår av den samlede vurderingen i rapporten at:

> *«Tariq Hosanzai vurderes å være ca. 20 år gammel. Det kan ikke utelukkes at han er yngre enn 18 år, men vi anser det svært lite sannsynlig. Det kan utelukkes at han er yngre enn 16 år. Oppgitt alder 15 år og 1 måned kan utelukkes. Konklusjon B+F.»*

Etter dette gjennomførte Utlendingsdirektoratet asylintervju 21. oktober 2015. Hosanzai forklarte at han var over 15 år og under 16 år. Etter at han fikk vite resultatet fra aldersundersøkelsen, protesterte han på dette, og bad om en ny undersøkelse. Representanten uttalte at han, basert på fysisk utvikling og væremåte, fremstod som mellom 15 og 16 år gammel. Det fremgår videre av asylintervjuet at intervjueren, etter å ha blitt kjent med resultatet fra aldersundersøkelsen, uttalte at det er vanskelig å gjette alder, men at hun anslo alderen hans til å være mellom 17 og 19 år gammel.

Mottaksleder ved Gibostad statlig EMA (enslige mindreårige asylsøkere) mottak, Heidi Hilmarsdotter Hansen, kom med en skriftlig uttalelse angående aldersvurderingen. Hosanzai hadde på dette tidspunktet vært på mottaket i litt over tre måneder. Hun skrev at hun kunne dele guttene i tre aldersgrupper, og at Hosanzai tilhørte den yngste gruppen, både i væremåte og utseende. Uttalelsen er nærmere begrunnet, og Hansen fastholdt vurderingen da hun vitnet i tingretten. Hun oppfattet ham som en av de yngste guttene på mottaket, og reagerte på resultatet fra aldersundersøkelsen. Derfor skrev hun denne uttalelsen til Utlendingsdirektoratet.

Utlendingsdirektoratet fattet 22. september 2016 vedtak i saken. Vedtaket inneholder en gjengivelse av opplysningene om alder. Det fremgår at opplysningene var vurdert, men at Utlendingsdirektoratet ikke mente de gav *«god nok grunn til å tvile på resultatet av aldersundersøkelsen og våre egne observasjoner og vurderinger»*. Det ble vist til at intervjuer hos Politiets utlendingsenhet og Utlendingsdirektoratet mente at han kunne være over 18 år. Utlendingsdirektoratet konkluderte med at han var 18 år da aldersundersøkelsen ble foretatt, og fødselsåret ble endret fra 2000 til 1997.

Før Utlendingsnemnda behandlet klagen, ble det også sendt inn en uttalelse fra behandler hos BUP Silsand. Uttalelsen er datert 10. november 2016. Det fremgår at behandler hos BUP ikke opplevde Hosanzai som over 18 år. Han mente at han ut fra hans vesen, takling og beskrivelser av utfordringer og resonnementer i samtalene, kognitivt sett var mer mellom 16 og 17 år.

Utlendingsnemnda fattet 14. november 2016 vedtak der klagen over Utlendingsdirektoratets vedtak ikke ble tatt til følge. Det fremgår av begrunnelsen i vedtaket at:

> *«Den medisinske aldersundersøkelsen trekker klart i retning av at klageren er voksen. UNE har sett hen til uttalelsene i anledning saken vedrørende klagerens alder. Etter en helhetlig vurdering av saken mener UNE i likhet med UDI at klageren ikke er mindreårig og tiltrer således deres vurdering.»*

Retten oppfatter begrunnelsen slik at resultatet fra aldersundersøkelsen fikk avgjørende vekt i helhetsvurderingen.

Etter vedtaket sendte Hosanzais representant, Vera Jane Stigen, den 21. november 2016 en uttalelse til Utlendingsnemnda. Hun mente at den sannsynlige alderen hans, ut fra en helhetsvurdering av væremåte og utseende, var 16 år. Stigen vitnet under hovedforhandlingen, og opprettholdt denne vurderingen.

Fastlegen kom også med en uttalelse 20. november 2016. Han hadde henvist Hosanzai til BUP, og bad om at det ble foretatt en nøye vurdering av alderen hans.

Virksomhetsleder ved senter for læring og integrering i Lenvik kommune, Britt-Tove Sletten, sendte også en uttalelse i saken 20. november 2016. Hun uttalte at Hosanzai fremstod som en ungdom i det yngre sjiktet av deres enslige mindreårige elever.

Oslo Byfogdembete avsa 2. desember 2016 kjennelse om midlertidig forføyning der utlendingsmyndighetene fikk forbud mot å iverksette Utlendingsnemndas vedtak og gjennomføre uttransportering før det foreligger dom i tingretten. Dette er årsaken til at Utlendingsnemnda ikke har vurdert opplysningene som har kommet i etterkant og i stevningen som en begjæring om omgjøring.

Under hovedforhandlingen mottok retten forklaring fra behandler hos BUP, klinisk sosionom Kjell Ole Myrvoll. Han vurderte Hosanzai til å være mellom 16 og 18 år, og at han kunne være omtrent 17 ½ år i dag. Han har stort sett hatt kontinuerlig ukentlig kontakt med Hosanzai siden 4. november 2016. Han baserte aldersvurderingen på utseende og psykologisk modenhetsnivå.

Retten ser ingen grunn til å legge vekt på vitneforklaringen fra returrådgiver Howard Cameron Davis i den konkrete aldersvurderingen av Hosanzai. Retten viser til at han gav uriktig forklaring om når han hadde møtt ham, og at de har hatt begrenset kontakt.

I hovedsak taler alle bevis av noe vekt, med unntak av resultatet fra aldersundersøkelsen, for at Hosanzai var mindreårig på avgjørelsestidspunktet, og at hans oppgitte alder ved ankomst var riktig. Dette støttes av uttalelsene under politiets registrering, ankomstsamtale og asylintervju. I tillegg støttes dette av uttalelsene fra representanten hans, og av fagpersoner, herunder mottaksleder, virksomhetsleder og behandler hos BUP. Retten kan ikke se at det er grunn til å legge vekt på at intervjuer, etter at resultatet fra aldersundersøkelsen var kjent, antydet at han kunne være et sted mellom 17 og 19 år. Resultatet fra aldersundersøkelsen skal brukes med varsomhet, og støttes ikke av de øvrige bevisene i saken. Tvilen skal komme han til gode. Retten mener at hans oppgitte alder må anses som korrekt. Utlendingsnemnda har dermed foretatt en uriktig vurdering av alderen hans.

Rettens konklusjon er at det ble innhentet medisinsk aldersundersøkelse uten at det var grunnlag for dette. I tillegg var Utlendingsnemndas aldersvurdering uriktig. Dette innebærer at Utlendingsnemndas vedtak av 14. november 2016 er ugyldig.

Mohammad Reza Ebrahimi
Retten skal ta stilling til om Utlendingsnemndas beslutning av 24. november 2016 er gyldig. Retten vil vurdere om det var grunnlag for å anmode om medisinsk aldersundersøkelse og om den konkrete aldersvurderingen var riktig.

Spørsmålet er om det ikke var mulig å fastslå med *«rimelig sikkerhet»* om Ebrahimi var over eller under 18 år, jf. utlendingsloven § 88.

Ebrahimi kom til Norge 11. august 2015. Han hadde ikke med seg identitetsdokumenter. Han opplyste at han var 16 år gammel. Han hadde oppgitt samme alder i Ungarn og Tyskland. Han har to brødre, og opplyste at den ene er eldre, og at den andre er yngre enn ham.

Før det ble innhentet medisinsk aldersundersøkelse forelå det uttalelser fra representant og saksbehandler hos Politiets utlendingsenhet i forbindelse med politiets registrering. Det forelå også uttalelser fra representant og saksbehandler hos Utlendingsdirektoratet i forbindelse med ankomstsamtalen.

Saksbehandler hos Politiets utlendingsenhet mente at han fremstod som mindreårig, men eldre enn oppgitt. Representanten mente at han var klart mindreårig og at alderen kunne stemme.

Saksbehandler hos Utlendingsdirektoratet mente at oppgitt alder på 16 år fremstod som mest sannsynlig. Han mente at han så ut som en typisk 16-åring, og at det ikke var noen grunn til å tvile på alderen. Representanten mente at oppgitt alder kunne stemme.

Manglende identitetsdokumenter kan tilsi at det er tvil om identitet og alder. Etter lovforarbeidene er imidlertid manglende identitetsdokumenter i seg selv ikke tilstrekkelig for å konstatere tvil om alder. Observasjonene og uttalelsene under politiets registrering og ankomstsamtalen viser etter rettens syn at det på dette tidspunktet ikke var tvil om han var over eller under 18 år, men muligens noe tvil med hensyn til eksakt hvor gammel han var. Samlet sett kan retten derfor ikke se at det forelå grunnlag for å innhente medisinsk aldersundersøkelse.

Det neste spørsmålet er om Utlendingsnemndas aldersvurdering var riktig.
Det ble gjennomført medisinsk aldersundersøkelse. Ifølge rapport fra Barnesak AS av 14. oktober 2015 ble han plassert i kategorien B+F. Det fremgår av den samlede vurderingen i rapporten at:

> *«Mohammad Reza Ebrahimi vurderes å være ca. 20 år. Det kan ikke utelukkes at han er yngre enn 18 år, men vi anser det svært lite sannsynlig. Det kan utelukkes at han er yngre enn 16 år. Oppgitt alder 16 år og 1 måned, kan utelukkes. Konklusjon: B+F».*

Ebrahimi sendte i begynnelsen av november 2015 via advokat en uttalelse til aldersundersøkelsen. Han fastholdt at oppgitt alder var riktig. Vedlagt fulgte også en uttalelse fra hans eldre bror og fra hans verge, Rønnaug Skjelle, som støttet dette. Rønnaug Skjelle forklarte seg i retten, og fastholdt vurderingen av at han var mindreårig. Hun forklarte at saksbehandlerne hos Politiets utlendingsenhet og Utlendingsdirektoratet heller ikke hadde vært i tvil om at han var mindreårig.

Utlendingsdirektoratet mottok 21. desember 2015 et brev fra hans nye verge, Ragnhild Halbjørhus. Hun mente at han ikke var blant de eldste guttene på EMA-mottaket ut fra utseende og væremåte. Halbjørhus møtte under hovedforhandlingen og avga vitneforklaring. Hun fastholdt at hun anså Ebrahimi som mindreårig. Hun hadde tidligere vært verge for to andre gutter som fylte 18 år, og oppfattet Ebrahimi som vesentlig yngre enn dem.

Ungdomsskolelærer Tori Snerte sendte en uttalelse til Utlendingsdirektoratet 31. mars 2016. Hun mente at han, ut fra hans væremåte og utseende, var mellom 16 og 17 år gammel. Snerte møtte også under hovedforhandlingen og avga vitneforklaring. Hun opprettholdt vurderingen om at han var mindreårig.

Etter dette gjennomførte Utlendingsdirektoratet asylintervju 25. august 2016, omtrent ett år etter at han kom til Norge. Ebrahimi hadde på dette tidspunktet anskaffet pass fra den afghanske ambassaden i Oslo, der fødselsdatoen var angitt til 11. august 1999. Ebrahimi fastholdt den oppgitte alderen, og at han var blitt 17 år da asylintervjuet ble gjennomført. Vergen opprettholdt sin tidligere vurdering av alderen hans. Det fremgår at intervjueren, etter å ha blitt kjent med resultatet fra aldersundersøkelsen, uttalte at det er vanskelig å gjette alder, men at han anslo alderen hans til å være mellom 17 og 18 år gammel.

Utlendingsdirektoratet fattet 27. september 2016 vedtak i saken. Vedtaket inneholder en gjengivelse av opplysningene om alder. I begrunnelsen fremgår at:

> *«Etter en helhetsvurdering av opplysningene i saken din, mener UDI at du er voksen.*
> *Vi har lagt vekt på at resultatet av aldersundersøkelsen viser at det er svært lite sannsynlig at du er yngre enn 18 år.*
> *Du har ikke forklart deg på en måte som støtter den alderen du har oppgitt. Vi mener du ikke har en tydelig bevissthet om din egen alder. Da du møtte til ankomstintervjuet hos UDI sa du at du ønsket å ta en alderstest for å vite nøyaktig hvor gammel du var. Du har også uttalt at du ikke kjenner din egen fødselsdato.*
> *Videre har vi merket oss at du i asylintervjuet forteller at din bror Ali Reza er yngre enn deg. I våre systemer er han registrert som eldre enn deg.*
> *Vurderinger og observasjoner av ditt utseende og væremåte gir også UDI stor grunn til å tro at du er eldre enn den alderen du har oppgitt. Vi viser til at observasjonene som er gjort hos PU under ankomstregistreringen tyder på at du kan være eldre enn den alderen du har oppgitt.*
> *Vi har vurdert kommentarene fra deg, dine representanter, ungdomsskolelæreren din og saksbehandlerne som intervjuet deg ved ankomstregistreringen og asylintervjuet hos UDI, men mener de ikke gir UDI god nok grunn til å tvile på resultatet av aldersundersøkelsen.*
> *Vi har merket oss at du har fremvist et pass utstedt ved den afghanske ambassaden i Oslo 12.02.2016. Afghanske dokumenter har svært lav notoritet. Vi mener det at du har fremvist et pass ikke endrer vår vurdering av din alder.*
> *UDI mener at du er 18 år. Fødselsåret ditt endres fra 1999 til 1998.»*

Til denne begrunnelsen vil retten bemerke at det er helt i samsvar med landinformasjonen om Afghanistan at man har lite bevissthet omkring egen alder, og ofte ikke kjenner egen fødselsdato. Retten kan ikke se at det svekker hans troverdighet at han ikke kjente til eksakt fødselsdato, og at han ønsket aldersundersøkelse for å få fastslått dette.

Ut fra bevisførselen, herunder vitneforklaringene fra de to brødrene hans, legger retten til grunn at Ebrahimi er eldre enn Ali Reza. Retten kan derfor ikke se at troverdigheten hans svekkes av at Reza muligens er registrert som eldre av norske myndigheter.

Etter rettens syn har Utlendingsdirektoratet også uriktig lagt til grunn at observasjonene av ham, herunder hos Politiets Utlendingsenhet, underbygget at han var over 18 år. Samtlige hadde tvert imot i hovedsak uttalt at han fremstod som mindreårig, og at oppgitt alder kunne være riktig.

Det fremgår av begrunnelsen at øvrige opplysninger og uttalelser om alder var vurdert, men at Utlendingsdirektoratet mente at dette ikke gav *«god nok grunn til å tvile på resultatet av aldersundersøkelsen»*.

Retten oppfatter begrunnelsen i vedtaket slik at det ble lagt avgjørende vekt på resultatet fra den medisinske aldersundersøkelsen i helhetsvurderingen.

Utlendingsnemnda fattet 14. november 2016 vedtak der klagen over Utlendingsdirektoratets vedtak ikke ble tatt til følge. Det fremgår helt kort at Utlendingsnemnda var enig i vurderingen av hans alder, og at han ikke hadde sannsynliggjort at han er mindreårig.

Utlendingsnemnda behandlet varsel om stevning etter tvisteloven § 5-2 som en anmodning om omgjøring. Utlendingsnemnda avsa 24. november 2016 beslutning om ikke å omgjøre tidligere vedtak. Selv om det ikke fremgår eksplisitt, oppfatter retten begrunnelsen av aldersvurderingen slik at resultatet fra aldersundersøkelsen ble tillagt avgjørende vekt i helhetsvurderingen.

Etter rettens syn tilsier samtlige øvrige opplysninger i saken at oppgitt alder ved ankomst var riktig. Dette støttes av uttalelsene fra politiets registrering, ankomstsamtale og asylintervju. I tillegg støttes dette av uttalelsene fra representant, verge, ungdomsskolelærer og brødrene hans. Han har også fremlagt et afghansk pass. Resultatet fra aldersundersøkelsen skal brukes med varsomhet, og støttes ikke av de øvrige bevisene i saken. Tvilen skal komme han til gode. Etter rettens syn fremstår oppgitt alder som noenlunde sannsynlig. Utlendingsnemnda har foretatt en uriktig vurdering av alderen hans.

Rettens konklusjon er at det ble innhentet medisinsk aldersundersøkelse uten at det var grunnlag for dette. I tillegg var Utlendingsnemndas aldersvurdering uriktig. Dette innebærer at Utlendingsnemndas beslutning av 24. november 2016 er ugyldig.

Reza Ramazani

Retten skal ta stilling til om Utlendingsnemndas beslutning av 1. desember 2016 er gyldig. Retten vil vurdere om det var grunnlag for å anmode om medisinsk aldersundersøkelse og om den konkrete aldersvurderingen var riktig.

Spørsmålet er om det ikke var mulig å fastslå med *«rimelig sikkerhet»* om Ebrahimi var over eller under 18 år, jf. utlendingsloven § 88.

Ramazani kom til Norge 20. august 2015. Han hadde ikke med seg identitetsdokumenter. Han opplyste at han var 16 år gammel. Han forklarte selv at han i Hellas hadde opplyst at han var 19 eller 20 år fordi han ønsket å reise videre.

Før det ble innhentet medisinsk aldersundersøkelse forelå det uttalelser fra representant og saksbehandler hos Politiets utlendingsenhet i forbindelse med politiets registrering. Det forelå også uttalelser fra representant og saksbehandler hos Utlendingsdirektoratet i forbindelse med ankomstsamtalen.

Saksbehandler hos Politiets utlendingsenhet mente at den oppgitte alderen fremstod som mest sannsynlig. Representanten mente at det var meget sannsynlig at den oppgitte alderen var riktig.

Saksbehandler hos Utlendingsdirektoratet mente at han utseendemessig kunne se ut som han var rundt 16-17 år. Han viste til at han hadde god oversikt over tid og alder, og at dette også var et tegn på at alder stemte. Representanten mente at oppgitt alder fremstod som sannsynlig og riktig.

Manglende identitetsdokumenter kan tilsi at det er tvil om identitet og alder. Etter lovforarbeidene er imidlertid manglende identitetsdokumenter i seg selv ikke tilstrekkelig for å konstatere tvil om alder. Observasjonene og uttalelsene under politiets registrering og ankomstsamtalen viser etter rettens syn at det på dette tidspunktet ikke var tvil om at oppgitt alder var riktig. Samlet sett kan retten derfor ikke se at det forelå grunnlag for å innhente medisinsk aldersundersøkelse.

Det neste spørsmålet er om Utlendingsnemndas aldersvurdering var riktig.

Det ble gjennomført medisinsk aldersundersøkelse. Ifølge rapport fra Barnesak AS av 16. november 2015 ble han plassert i kategorien C+F. Det fremgår av den samlede vurderingen i rapporten at:

> *«Reza Ramazani vurderes å være ca. 19 år gammel. Det kan ikke utelukkes at han er yngre enn 18 år, men vi anser det lite sannsynlig. Det kan utelukkes at han er yngre enn 16 år. Oppgitt alder 16 år og 7 måneder kan ikke utelukkes, men vi anser det svært lite sannsynlig. Konklusjon: C+F.»*

Miljøarbeider ved Hero Hove mottak sendte 8. juni 2016 en uttalelse i saken. Det fremgikk at hun og resten av mottaket mente at han var 17 år på dette tidspunktet, og at oppgitt alder dermed var riktig.

Utlendingsdirektoratet fattet 5. august 2016 vedtak om avslag på søknad om beskyttelse. Det fremgår av begrunnelsen for aldersvurderingen at:

«UDI mener at den alderen du har oppgitt ikke er mest sannsynlig.
I vurderingen har vi lagt vekt på resultatet av aldersundersøkelsen som konkluderer med at din oppgitte alder er svært lite sannsynlig. Vi mener at du var 17 år og 7 måneder på tidspunktet aldersundersøkelsen ble gjennomført, og at du nå har fylt 18 år.
Fødselsåret ditt endres fra 1999 til 1998.»

Retten oppfatter begrunnelsen slik at det ble lagt avgjørende vekt på resultatet fra aldersundersøkelsen.

Vedtaket ble påklaget. Det ble sendt en uttalelse fra hans verge, Linda Askeland. Hun mente at oppgitt alder var riktig. Hun møtte under hovedforklaringen og avga vitneforklaring. Hun fastholdt vurderingen av alderen hans. Denne vurderingen ble også støttet av en uttalelse fra fastlege Marthe Haugland Evensen, som mente at han hadde vokst etter at aldersundersøkelsen ble foretatt, og at dette ikke var forenlig med den fastsatte alderen.

Utlendingsnemnda fattet 16. september 2016 vedtak der klagen ikke ble tatt til følge. Det fremgår av begrunnelsen for aldersvurderingen at:

«Den medisinske aldersundersøkelsen trekker klart i retning av at klageren er voksen. UNE har sett hen til uttalelsene i anledning saken vedrørende klagerens alder. Etter en helhetlig vurdering av saken mener UNE i likhet med UDI at klageren ikke er mindreårig og tiltrer således deres vurdering.
UNE har merket seg at klageren selv har opplyst at han oppga å være eldre i Hellas, rundt 19-20 år. Han forklarer dette med at de holdt igjen (skilte) alle under 18 år fra resten, og at alle sa de var rundt 18, 19 eller 20 år. Ut fra dette har klageren tidligere vist vilje til å tilpasse opplysningene om sin alder. Man kan derfor ikke se bort ifra muligheten for at opplysningene nå om alder kan være strategisk motivert for å oppnå en oppholdstillatelse.»

Retten bemerker at det var Ramazani som selv opplyste at han hadde oppgitt en annen alder i Hellas. Etter rettens syn gav han en plausibel forklaring på hvorfor han hadde gjort dette. For øvrig oppfatter retten begrunnelsen slik at Utlendingsnemnda la avgjørende vekt på resultatet fra aldersundersøkelsen.

Utlendingsnemnda behandlet varsel om stevning etter tvisteloven § 5-2 som en anmodning om omgjøring. Utlendingsnemnda avsa 16. desember 2016 beslutning om ikke å omgjøre tidligere vedtak. Det fremgår av begrunnelsen for aldersvurderingen at:

«UNE har sett hen til uttalelse fra tidligere representant Ellen Brodesen-Hval som mente at klageren var ca. 17 til 17 ½ år. UNE har merket seg uttalelsene fra Linda

Askeland og mottaksansatt Yvonn Bouddont, som begge vurderte klageren til å være under 18 år. Bouddont uttalte at de mottaksansatte mente at 17 år var aldersadekvat. UNE har også sett hen til uttalelser fra PU og UDI i aldersvurderingen.
Da aldersundersøkelsen konkluderer med at oppgitt alder, som i dag vil være 17 år og 8 måneder er svært lite sannsynlig, så er det samtidig klar sannsynlighetsovervekt for at klageren er over 18 år. UNE mener at uttalelsene om alder i saken ikke skaper tilstrekkelig tvil om denne vurderingen.»

Etter rettens syn tilsier samtlige øvrige opplysninger i saken at oppgitt alder ved ankomst var riktig. Dette støttes av uttalelsene fra politiets registrering, ankomstsamtale og asylintervju. I tillegg støttes dette av uttalelsene fra representant, miljøarbeider ved mottak og fra vergen hans. Resultatet fra aldersundersøkelsen skal brukes med varsomhet, og støttes ikke av de øvrige bevisene i saken. Tvilen skal komme han til gode. Etter rettens syn fremstår oppgitt alder som noenlunde sannsynlig. Utlendingsnemnda har foretatt en uriktig vurdering av alderen hans.

Rettens konklusjon er at det ble innhentet medisinsk aldersundersøkelse uten at det var grunnlag for dette. I tillegg var Utlendingsnemndas aldersvurdering uriktig. Dette innebærer at Utlendingsnemndas beslutning av 1. desember 2016 er ugyldig.

Mohamad Jafari
Retten skal ta stilling til om Utlendingsnemndas beslutning av 12. desember 2016 er gyldig.

Mohamad Jafari kom til Norge og søkte om asyl den 29. september 2015. Han opplyste selv at han var 15 år gammel. Det er uklart for retten hvilke andre opplysninger eller dokumenter som forelå før det ble innhentet medisinsk aldersundersøkelse. I Utlendingsnemndas vedtak av 1. desember 2016 fremgår at det var manglende identitetsdokumenter som utløste behovet for å foreta aldersundersøkelse. Retten vil bemerke at dette ut fra lovens ordlyd og forarbeider i seg selv ikke er tilstrekkelig til å anmode om medisinsk aldersundersøkelse, jf. utlendingsloven § 88.

Det ble gjennomført medisinsk aldersundersøkelse. Ifølge rapport fra Barnesak AS av 30. november 2015 ble han plassert i kategorien A+F. Det fremgår av den samlede vurderingen i rapporten at:

«Mohamed Jafari vurderes å være eldre enn 20 år. Det kan utelukkes at han er yngre enn 15 år. Det kan utelukkes at han er yngre enn 18 år. Oppgitt alder 17 år og 2 måneder, kan utelukkes. Alternativ alder 15 år kan utelukkes. Konklusjon A+F.»

Etter dette sendte Jafari via sin advokat en uttalelse til resultatet. Han fastholdt at oppgitt alder var riktig, og at han var den yngste av to brødre. Vedlagt fulgte en uttalelse fra representanten hans, Alveva Hohler, datert 5. januar 2016. Hohler møtte under hovedforhandlingen og avga vitneforklaringen. Hun fastholdt at Jafari var omtrent 16 år, og at han var mye mindre enn broren sin, både i utseende og væremåte. Alle tenkte at han var maks 16 år, og at resultatet fra aldersundersøkelsen fremstod helt usannsynlig.

Det ble gjennomført asylintervju 7. september 2016. Han opplyste at han var født i 1379 etter persisk kalender. Tolken oversatte dette til at han var født i 2000 eller 2001, avhengig av hvilken måned i året. Jafari forklarte at han var 15 år da han dro til Norge, og at broren var to år eldre enn ham. Han fortalte at han fikk vite at han var sju år han begynte på skolen, og at etter dette ble ett år mer i alder for hvert år. Det fremgår at intervjuer, etter å ha blitt kjent med resultatet fra aldersundersøkelsen, var usikker på hvor gammel han var. Vergen avstod fra å gi et anslag på alder.

Utlendingsdirektoratet fattet 26. september 2016 vedtak om avslag på søknad om beskyttelse. Det fremgår av begrunnelsen for aldersvurderingen at:

> *«Etter en helhetsvurdering av opplysningene i saken din, mener UDI at du er voksen. Vi mener at du ikke var mindreårig da du søkte om beskyttelse.*
> *Vi har lagt vekt på at resultatet av aldersundersøkelsen viser at det er utelukket at du er yngre enn 18 år.*
> *Du har ikke forklart deg på en måte som støtter den alderen du har oppgitt. Det virker ikke som du har et bevisst forhold til din alder. Du har ikke kunnet underbygge i tilstrekkelig grad at du er den alderen du har oppgitt.*
> *Vi har vurdert din og representantens kommentarer, samt andre uttalelser om alder i saken, men mener de ikke gir UDI god nok grunn til å tvile på resultatet av aldersundersøkelsen. Vi viser til at aldersundersøkelsen er medisinske undersøkelser basert på vitenskap. Derimot er øvrige uttalelser om alder som oftest basert på subjektive iakttakelser og skjønn.*
> *UDI mener at du er 20 år. Fødselsåret ditt endres fra 1998 til 1995.»*

Retten bemerker at Jafari hadde opplyst å være født i 2000 eller 2001, og at Utlendingsdirektoratet dermed endret fødselsåret med fem år. For øvrig oppfatter retten begrunnelsen slik at resultatet fra aldersundersøkelsen fikk avgjørende vekt.

I midten av oktober 2016 oversendte verge Olav Vågen en e-post med uttalelse om blant annet alder. I tillegg ble det oversendt en uttalelse fra Jafaris slektning. Det ble også fremlagt skolepapirer som underbygget at oppgitt alder var riktig. Olav Vågen møtte under hovedforhandlingen og avga vitneforklaring. Han forklarte at han hadde hatt tett kontakt med begge brødrene, og at han oppfattet oppgitt alder på 16 år som riktig.

Utlendingsnemnda fattet 1. desember 2016 vedtak om avslag på søknad om beskyttelse. I begrunnelsen for aldersvurderingen fremgikk blant annet at:

> *«I denne saken utelukker både tannundersøkelsen og håndrotundersøkelsen at klageren er under 18 år. UNE er derfor enig i den vurderingen som er gjort av UDI i deres vedtak av 26.09.2016. Det er i vurderingen sett hen til at flere aktører som har samhandlet med klageren anslår at han er under 18 år. UNE bemerker imidlertid at vurdering av alder i forbindelse med klarlegging av vedkommendes identitet handler om biologisk alder, og ikke hvorvidt vedkommende er sårbar. UNE anerkjenner at det vil være biologisk variasjon, og usikkerhet knyttet til aldersvurderingen. Den medisinske aldersvurderingen er likevel den mest objektive og faglig begrunnede vurderingen av alder. I denne saken tillegges dette avgjørende vekt.»*

Retten oppfatter den samlede begrunnelsen i vedtaket slik at resultatet fra aldersundersøkelsen fikk avgjørende vekt.

Utlendingsnemnda fattet 12. desember 2016 beslutning om ikke å omgjøre tidligere vedtak. Beslutningen inneholder ikke noen nærmere begrunnelse for aldersvurderingen.

Etter rettens syn tilsier samtlige øvrige opplysninger i saken at oppgitt alder ved ankomst var riktig. Dette støttes av uttalelsene fra asylintervju. I tillegg støttes dette av uttalelsene fra representant, verge, slektning, og av skolepapirer. Resultatet fra aldersundersøkelsen skal brukes med varsomhet, og støttes ikke av de øvrige bevisene i saken. Tvilen skal komme han til gode. Etter rettens syn fremstår oppgitt alder som noenlunde sannsynlig. Utlendingsnemnda har foretatt en uriktig vurdering av alderen hans.

Rettens konklusjon er at det ble innhentet medisinsk aldersundersøkelse uten at det var grunnlag for dette. I tillegg var Utlendingsnemndas aldersvurdering uriktig. Dette innebærer at Utlendingsnemndas beslutning av 12. desember 2016 er ugyldig.

Ali Reza Bonyadi

Retten skal ta stilling til om Utlendingsnemndas vedtak av 16. januar 2017 er gyldig.

Bonyadi kom til Norge 1. oktober 2015. Han hadde ikke med seg identitetsdokumenter. Han opplyste at han var født 2. juli 2000, eller 11.04.1979 etter persisk kalender. Det fremstår som uklart hvilke andre opplysninger som forelå før det ble innhentet medisinsk aldersundersøkelse. Retten tar derfor ikke stilling til om det var grunnlag for å innhente medisinsk aldersundersøkelse etter utlendingsloven § 88.

Spørsmålet er om Utlendingsnemndas aldersvurdering var riktig.

Det ble gjennomført medisinsk aldersundersøkelse. Ifølge rapport fra Barnesak AS av 26. november 2015 ble han plassert i kategorien C+F. Det fremgår av den samlede vurderingen i rapporten at:

> *«Ali Reza Bonyadi vurderes å være ca. 19 år gammel. Det kan ikke utelukkes at han er yngre enn 18 år, men vi anser det lite sannsynlig. Det kan utelukkes at han er yngre enn 16 år. Oppgitt alder 15 år og 4 måneder kan utelukkes. Konklusjon: C+F.»*

Asylintervju ble gjennomført 16. august 2016. Han opplyste at han kjente til sin eksakte fødselsdato, som var 11.04.1979 etter persisk kalender. Dette tilsvarer fødselsdato 2. juli 2000. Han opplyste at den persiske fødselsdatoen stod bak i Koranen, og at moren pleide å snakke med han om dette hvert år på bursdagen. Retten bemerker i den forbindelse at det er i tråd med landinformasjonen som ble gitt i saken, at flere afghanere skriver fødselsdatoen bak i Koranen.

Da Bonyadi ble gjort kjent med resultatet fra aldersundersøkelsen, uttalte han at han ikke trenger noen aldersundersøkelse ettersom han kjente fødselsdatoen sin. Han godtok ikke resultatet.

Under asylintervjuet uttalte representanten at hun ble veldig overrasket over resultatet fra aldersundersøkelsen. Hun tenkte at han var en typisk 16-åring, og at oppgitt alder stemte. Intervjuer uttalte, etter at resultatet var kjent, at oppgitt alder kunne stemme.

Utlendingsdirektoratet fattet 13. september 2016 vedtak om avslag på søknad om beskyttelse. Det fremgår av begrunnelsen for aldersvurderingen at:

> *«Etter en helhetsvurdering av opplysningene i saken din, mener UDI at du er voksen. Vi har lagt vekt på at resultatet av aldersundersøkelsen viser at det var lite sannsynlig at du var yngre enn 18 år da aldersundersøkelsen ble foretatt, og viser også til at den alderen du selv oppga ble utelukket. Du oppga at du var 15 år og 4 måneder ved undersøkelsestidspunktet.*
> *Vi har vurdert din, representantens kommentarer og andre kommentarer gitt om din alder, men mener de ikke gir UDI god nok grunn til å tvile på resultatet av aldersundersøkelsen. Videre viser vi til at du ikke har levert inn identitetsdokumenter som underbygger den alderen du har oppgitt.*
> *UDI mener at du var 17 år og 4 måneder da undersøkelsen ble foretatt, men at du har fylt 18 år på vedtakstidspunktet. Fødselsåret ditt endres fra 2000 til 1998.*
> *Etter en konkret helhetsvurdering mener UDI at identiteten din, med unntak av alderen din er sannsynliggjort. Vi viser til dine egne opplysninger.»*

Retten oppfatter begrunnelsen slik at det ble lagt avgjørende vekt på resultatet fra aldersundersøkelsen. Utlendingsnemnda festet lit til hans egne opplysninger om identitet, men ikke til opplysningen om fødselsdato.

Vedtaket ble påklaget. Utlendingsnemnda fattet 14. oktober 2016 vedtak der klagen ikke ble tatt til følge. Det fremgår av begrunnelsen for aldersvurderingen at:

> *«UNE er enig med UDI i aldersfastsettelsen av klageren. UDI har foretatt en riktig vurdering av klagerens alder i vedtaket, og vurderingen tiltres i sin helhet. UNE legger etter dette til grunn at klageren har gitt feilaktige aldersopplysninger til norske myndigheter.»*

På vegne av Bonyadi sendte Kirsten Fjellanger den 18. november 2016 en omgjøringsbegjæring til Utlendingsnemnda. Begjæringen var grundig begrunnet ut fra blant annet den faglige kritikken mot bruken av aldersundersøkelser.

Utlendingsnemnda fattet 16. januar 2017 vedtak der omgjøringsbegjæringen ble tatt delvis til følge. Aldersvurderingen ble justert. Det fremgår av begrunnelsen at:

> *«Til tross for at aldersvurderingen trekker i retning av at klageren er over 18 år, mener UNE at tvilen om alder må komme klageren til gode. UNE mener likevel at klageren er eldre enn han selv oppgir. Det vises til at alderstesten utelukker at klageren er under 17 år i dag og at det således er klar sannsynlighetsovervekt for at oppgitt fødselsdato ikke er riktig.*
> *Klagerens fødselsdato endres fra 02.07.1998 til 02.07.1999 og det legges til grunn at klageren i dag er 17 år.»*

Selv om aldersvurderingen ble justert, viser begrunnelsen at resultatet fra aldersundersøkelsen ble tillagt avgjørende vekt i helhetsvurderingen.

Under hovedforhandlingen mottok retten vitneforklaring fra Bonyadis verge, Eli Filseth. Filseth forklarte at det ikke ble stilt noen spørsmål ved alderen han hadde oppgitt før resultatet fra aldersundersøkelsen kom. Etter hennes vurdering fremstod alderen som riktig, både ut fra væremåte og utseende, og han var veldig tydelig på hva som var fødselsdatoen hans. Intervjuer hadde også ment at den oppgitte alderen var riktig. Filseth forklarte at Bonyadi var et godt eksempel på at det ikke foretas individuell vurdering, og at det legges altfor stor vekt på resultatet fra aldersundersøkelsen.

Retten mottok også vitneforklaring fra Bonyadis bror, Hadi Bonyadi. Han forklarte at de pleide å skrive fødselsdato bak i Koranen, og at han var helt sikker på at han var ca. åtte år da Bonyadi ble født. Han ble sjokkert da de fikk resultatet fra aldersundersøkelsen. Han mente at de hadde oppgitt riktige opplysninger om Bonyadis alder.

Etter rettens syn tilsier samtlige øvrige opplysninger i saken at oppgitt alder ved ankomst var riktig. Bonyadi oppgav eksakt fødselsdato. Vergen og intervjuer mente at oppgitt alder var riktig. Utlendingsmyndighetene har ansett identiteten hans som sannsynliggjort ut fra hans egen forklaring og opplysninger, men har likevel lagt avgjørende vekt på resultatet fra aldersundersøkelsen ved aldersvurderingen. Resultatet fra aldersundersøkelsen skal brukes med varsomhet, og støttes ikke av de øvrige bevisene i saken. Tvilen skal komme han til gode. Etter rettens syn fremstår oppgitt alder som noenlunde sannsynlig. Utlendingsnemnda har foretatt en uriktig vurdering av alderen hans.

Rettens konklusjon er Utlendingsnemndas aldersvurdering var uriktig. Dette innebærer at Utlendingsnemndas vedtak av 16. januar 2017 er ugyldig.

Sakskostnader

Saksøkerne har vunnet saken, og har i utgangspunktet krav på full erstatning for sine sakskostnader fra motparten, jf. tvisteloven § 20-2 første og annet ledd. Retten kan ikke se at det er grunnlag for å gjøre unntak fra denne hovedregelen.

Saksøkernes prosessfullmektig, advokat Løken, har inngitt en kostnadsoppgave med kostnadskrav på kr 591 375,- inkludert reiseutgifter og mva. I tillegg er det bedt om at rettens gebyr inkluderes i kravet. Hovedforhandlingen varte i seks dager, og retten vil derfor kreve inn et rettsgebyr på kr 22 029,-. Det samlede kravet er dermed kr 613 404,-.

Partshjelpens prosessfullmektig, advokatfullmektig Maral Houshmand, har inngitt en kostnadsoppgave med et samlet krav på kr 227 812,- inkludert mva.

Saksøkte har ikke hatt innvendinger til kravet fra advokat Løken, men mente at kravet fra partshjelpens prosessfullmektig var for høyt ut fra når partshjelp ble erklært og ut fra arbeidsfordelingen.

Etter rettens syn fremstår både kostnadene fra både saksøkernes prosessfullmektig og partshjelpens prosessfullmektig som rimelige og nødvendige i anledning saken, jf. tvisteloven § 20-5, og kravene tas til følge. Saken var både rettslig og bevismessig omfattende og kompleks.

Dommen er avsagt innen lovens frist, jf. tvisteloven § 19-4 femte ledd.

DOMSSLUTNING

1. Utlendingsnemndas vedtak for Tariq Hosanzai av 14. november 2016 er ugyldig.
2. Utlendingsnemndas beslutning for Mohammad Reza Ebrahimi av 24. november 2016 er ugyldig.
3. Utlendingsnemndas beslutning for Reza Ramazani av 16. desember 2016 er ugyldig.
4. Utlendingsnemndas beslutning for Mohammad Jafari av 12. desember 2016 er ugyldig.
5. Utlendingsnemndas vedtak for Ali Reza Bonyadi av 16. januar 2017 er ugyldig.
6. Staten ved Utlendingsnemnda dømmes til å betale kr 613 404,- inkl. mva. og rettens gebyr til saksøkerne innen 14 dager fra dommens forkynnelse.
7. Staten ved Utlendingsnemnda dømmes til å betale kr 227 812,- inkl. mva. til Norsk Organisasjon for Asylsøkere (NOAS) innen 14 dager fra dommens forkynnelse.

Retten hevet

Lena Skjold Rafoss
dommerfullmektig

Rettledning om ankeadgangen i sivile saker vedlegges.

Rettledning om ankeadgangen i sivile saker

Reglene i tvisteloven kapitler 29 og 30 om anke til lagmannsretten og Høyesterett regulerer den adgangen partene har til å få avgjørelser overprøvd av høyere domstol. Tvisteloven har noe ulike regler for anke over dommer, anke over kjennelser og anke over beslutninger.

Ankefristen er én måned fra den dagen avgjørelsen ble forkynt eller meddelt, hvis ikke noe annet er uttrykkelig bestemt av retten. Ankefristen avbrytes av rettsferien. Rettsferie er følgende: Rettsferiene varer fra og med siste lørdag før palmesøndag til og med annen påskedag, fra og med 1. juli til og med 15. august og fra og med 24. desember til og med 3. januar, jf. domstolloven § 140.

Den som anker må betale behandlingsgebyr. Den domstolen som har avsagt avgjørelsen kan gi nærmere opplysning om størrelsen på gebyret og hvordan det skal betales.

Anke til lagmannsretten over dom i tingretten

Lagmannsretten er ankeinstans for tingrettens avgjørelser. En dom fra tingretten kan ankes på grunn av feil i bedømmelsen av faktiske forhold, rettsanvendelsen, eller den saksbehandlingen som ligger til grunn for avgjørelsen.

Tvisteloven oppstiller visse begrensninger i ankeadgangen. Anke over dom i sak om formuesverdi tas ikke under behandling uten samtykke fra lagmannsretten hvis verdien av ankegjenstanden er under 125 000 kroner. Ved vurderingen av om samtykke skal gis skal det blant annet tas hensyn til sakens karakter, partenes behov for overprøving, og om det synes å være svakheter ved den avgjørelsen som er anket eller ved behandlingen av saken.

I tillegg kan anke – uavhengig av verdien av ankegjenstanden – nektes fremmet når lagmannsretten finner det klart at anken ikke vil føre fram. Slik nekting kan begrenses til enkelte krav eller enkelte ankegrunner.

Anke framsettes ved skriftlig ankeerklæring til den tingretten som har avsagt avgjørelsen. Selvprosederende parter kan inngi anke muntlig ved personlig oppmøte i tingretten. Retten kan tillate at også prosessfullmektiger som ikke er advokater inngir muntlig anke.

I ankeerklæringen skal det særlig påpekes hva som bestrides i den avgjørelsen som ankes, og hva som i tilfelle er ny faktisk eller rettslig begrunnelse eller nye bevis.
Ankeerklæringen skal angi:

- ankedomstolen
- navn og adresse på parter, stedfortredere og prosessfullmektiger
- hvilken avgjørelse som ankes
- om anken gjelder hele avgjørelsen eller bare deler av den

- det krav ankesaken gjelder, og en påstand som angir det resultatet den ankende parten krever
- de feilene som gjøres gjeldende ved den avgjørelsen som ankes
- den faktiske og rettslige begrunnelse for at det foreligger feil
- de bevisene som vil bli ført
- grunnlaget for at retten kan behandle anken dersom det har vært tvil om det
- den ankende parts syn på den videre behandlingen av anken

Anke over dom avgjøres normalt ved dom etter muntlig forhandling i lagmannsretten. Ankebehandlingen skal konsentreres om de delene av tingrettens avgjørelse som er omtvistet og tvilsomme når saken står for lagmannsretten.

Anke til lagmannsretten over kjennelser og beslutninger i tingretten
Som hovedregel kan en *kjennelse* ankes på grunn av feil i bevisbedømmelsen, rettsanvendelsen eller saksbehandlingen. Men dersom kjennelsen gjelder en saksbehandlingsavgjørelse som etter loven skal treffes etter et skjønn over hensiktsmessig og forsvarlig behandling, kan avgjørelsen for den skjønnsmessige avveiningen bare angripes på det grunnlaget at avgjørelsen er uforsvarlig eller klart urimelig.

En *beslutning* kan bare ankes på det grunnlaget at retten har bygd på en uriktig generell lovforståelse av hvilke avgjørelser retten kan treffe etter den anvendte bestemmelsen, eller på at avgjørelsen er åpenbart uforsvarlig eller urimelig.

Kravene til innholdet i ankeerklæringen er som hovedregel som for anke over dommer.

Etter at tingretten har avgjort saken ved dom, kan tingrettens avgjørelser over saksbehandlingen ikke ankes særskilt. I et slikt tilfelle kan dommen isteden ankes på grunnlag av feil i saksbehandlingen.

Anke over kjennelser og beslutninger settes fram for den tingretten som har avsagt avgjørelsen. Anke over kjennelser og beslutninger avgjøres normalt ved kjennelse etter ren skriftlig behandling i lagmannsretten.

Anke til Høyesterett
Høyesterett er ankeinstans for lagmannsrettens avgjørelser.

Anke til Høyesterett over *dommer* krever alltid samtykke fra Høyesteretts ankeutvalg. Slikt samtykke skal bare gis når anken gjelder spørsmål som har betydning utenfor den foreliggende saken, eller det av andre grunner er særlig viktig å få saken behandlet av Høyesterett. – Anke over dommer avgjøres normalt etter muntlig forhandling.

Høyesteretts ankeutvalg kan nekte å ta til behandling anker over *kjennelser og beslutninger* dersom de ikke reiser spørsmål av betydning utenfor den foreliggende saken, og heller ikke andre hensyn taler for at anken bør prøves, eller den i det vesentlige reiser omfattende bevisspørsmål.

Når en anke over kjennelser og beslutninger i tingretten er avgjort ved kjennelse i lagmannsretten, kan avgjørelsen som hovedregel ikke ankes videre til Høyesterett.

Anke over lagmannsrettens kjennelse og beslutninger avgjøres normalt etter skriftlig behandling i Høyesteretts ankeutvalg.